

ЗДОРОВ'Я, МИРУ, ЖИТТЕРАДІСНОСТІ, ДОБРОБУТУ В НОВОМУ, 2021 РОЦІ!

МИСЛИТИ – І ТВОРИТИ ДОБРО!

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 21-24 (518-521)
ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
29 грудня 2020 року

ПРИВІТАННЯ

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

«НЕХАЙ 2021 РІК БУДЕ ЩЕДРИМ НА ВТІЛЕННЯ В РЕАЛЬНІСТЬ НОВИХ ІДЕЙ»

**Дорога університетська родино!
Шановні колеги та студенти!**

Сердечно вітаю усіх вас зі світлими та радісними святами – Новим роком і Різдвом Христовим!

Для кожного з нас рік, що минає, був непростим, сповненим напруженої праці, звершень, пошуку правильних рішень і результатів. 2020 року змінилося наше звичне життя у всіх сферах, перед освітнім і науковим процесом постало багато вик-

працю в порятунку життів і здоров'я людей упродовж цього року. Ми пишаємося тими співробітниками, хто був і залишається на передовій боротьби з COVID-19.

Наближення Нового року – це нові сподівання, життєві задуми й бажання, віра в краще майбутнє. Тож нехай 2021 рік буде багатим на щастя та радість, щедрим на втілення в реальність нових ідей, прийняття мудрих рішень і здійснення мрій. Від усього серця бажаю, щоб 2021 року обов'язково виправдалися ваші найкращі надії. Хай кожен прийдешній день додає здоров'я й оптимізму, добра доля постійно крокує поруч з вами, а гарний святковий настрій повсякчас зберігається у ваших серцях!

Дорогі друзі! Вже понад два тисячоліття святкуємо величне свято – Різдво Христове, яке дає нам радість і світлу надію на добрі зміни. Різдвяні свята – це дуже особливий час, коли віримо, дякуємо по-особливому, плекаємо сподівання на вдалий новий рік. Щиро бажаю, щоб Різдвяна зоря об'єднала всіх нас – і тих, хто зустрічає ці свята в дружньому сімейному колі, і тих, хто перебуває далеко від рідного дому, – чистим світлом незгасних людських чеснот і цінностей Вірте у власні сили, підтри-

муйте один одного, бережіть сімейне тепло та затишок. Нехай це найпрекрасніше свято Ісусового Різдва стане для всіх нас справжнім об'явленням Бога в душі кожного й принесе в усі українські родини мир, спокій та злагоду, які є джерелом радості й правдивого щастя. Нехай Новонароджений Спаситель зцілить наші недуги, обдарує нас довголіттям, духовною радістю, осяє всіх нас любов'ю і дасть упевненість у завтрашньому дні.

Христос народився!
Славимо Його!

**Михайло КОРДА,
ректор ТНМУ**

ликів, вимушена організація дистанційного навчання стала випробуванням наших можливостей щодо програмного, технічного й організаційного забезпечення навчального процесу. На щастя, ми гідно впоралися з усіма проблемами, зумовленими пандемією, і сьогодні з упевненістю можу сказати, що цей рік збагатив нас новим досвідом, згуртував і дав нам можливість не лише вистояти, а й створити всі умови для подальшого розвитку нашого вишу.

Висловлюю щирі подяку всім працівникам університету, всім практикуючим медикам і науковцям за сумлінну щоденну

Аліна БЕЗУШКО – студентка 5 курсу стоматологічного факультету, староста групи.

Стор. 5

У НОМЕРІ

Стор. 8-10

ДОЦЕНКА ЛІДІЯ ЯКУБИШИНА: «МОЯ РОБОТА ДАЄ СИЛУ РАДІТИ, НАСОЛОДЖУВАТИСЯ ЖИТТЯМ, ТВОРИТИ»

Доцентку кафедри гістології та ембріології ТНМУ ім. І. Горбачевського Лідію Василівну Якубишину в нашому університеті знають усі. За понад п'ятдесят років своєї діяльності у виші вона виховала не одне

покоління студентів. Серед професорів, доцентів університету – її колишні учні. Вона – вже частинка історії нашого університету, точніше, одна з найкращих представниць, яка віддала всю свою любов і науковий потенціал рідній альма-матер. Сьогодні Лідія Василівна – в нашій «Вітальні».

ТНМУ СТАВ ПЕРЕМОЖЦЕМ «НАРОДНОГО БРЕНДУ» В НОМІНАЦІЇ «ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ»

Найкращі компанії, підприємства та організації в Тернополі цього року знову мали можливість довести своє лідерство. Першого жовтня стартувало голосування за звання «Народний бренд», а завершилося 30 листопада. Організатором конкурсу багато років поспіль є RIA Media. Нинішнього року участь у голосуванні взяли 2979 компанії.

Тернопільський національний медичний університет здобув перше місце в номінації «Вищі навчальні заклади». За ТНМУ проголосувало 3134 особи, а це на тисячу голосів більше, ніж виш, який посів друге місце.

Конкурс «Народний бренд» відбувся ушнадцяте у Тернополі. Щоразу організатори вдосконалюють систему голосування та розширюють спектр категорій для компаній, аби ще більше отримали змогу долучитися до участі в цьому змаганні. Проект уже встиг стати знаковим для міста, адже перемогти можуть

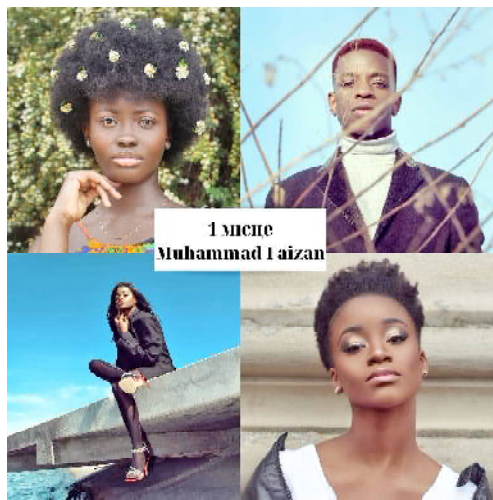

лише ті компанії, які справді завоювали довіру користувачів.

Вітаємо колектив Тернопільського національного медичного університету з цією впевненою перемогою. Висловлюємо щирі подяку всім, хто підтримав наш виш своїми голосами. Ваша довіра додає впевненості для подальшого поступу, надихає на нові успіхи та перемоги.

ВИЗНАЧЕНО ПЕРЕМОЖЦІВ ПРОЄКТУ «ФОТО ART»

Минулого місяця студенти Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського організували конкурс світлин «Фото Art». Кожен бажачий міг подати авторські фотографії. На думку організаторів, світлина, зроблена телефоном, також може бути справжнім витвором мистецтва.

1 місце
Muhammad I aizan

Головною умовою було надіслати світлинку на будь-яку тематику (пейзаж, композиція тощо) у кількості до 10 фотографій.

Учасники конкурсу за перемогу могли отримати:

- 1 місце – світшот з емблемою нашого університету;
- 2 місце – сертифікат у книжковий магазин;
- 3 місце – набір канцелярії з емблемою ТНМУ.

Фотороботи можна було надіслати до 17 листопада.

У конкурсі взяли участь 87 студентів нашого університету. Власні роботи надіслали 28 українських, 56 іноземних студентів. Шляхом підрахунку вподобайок організатори визначили та привітали трьох переможців.

Отже, перше місце отримав Мухаммад Файзан (6 курс), друге – Аріан Тхакур (2 курс), третє місце Аастха Сінгх (2 курс).

Організатором проекту «Фото Art» є студентка ТНМУ Олександра Божук, співорганізатором стала Аліна Голенко.

Переглянути світлини всіх учасників можете на сторінці Instagram @tnmu_art.

ВІДБУЛАСЯ ОНЛАЙН-ЗУСТРІЧІ ЧЛЕНІВ ПОВАЖНОЇ РАДИ ВІДЗНАК «ОРДЕН СВЯТОГО ПАНТЕЛЕЙМОНА» ТА «МЕДАЛЬ СВЯТОГО ПАНТЕЛЕЙМОНА» З ПРЕДСТАВНИКАМИ РЕГІОНАЛЬНИХ РАД

Під час онлайн-зустрічі з представниками Поважної ради відзнак «Орден Святого Пантелеймона» та «Медаль Святого Пантелеймона», яка відбулася в дистанційному форматі, ректор Тернопільського національного медичного університету ім. І.Горбачевського, професор Михайло Корда поінформував учасників заходу з тим, як пройшло установче засідання територіальної ради у Тернопільській області від 18 листопада.

Михайло Михайлович додав, що у складі територіальної ради відбулися певні зміни. До неї увійшли ректор ТНМУ, заслужений діяч науки та техніки України, професор Михайло Корда, завідувач кафедри хірургії факультету післядипломної освіти ТНМУ, заслужений діяч науки та техніки України, голова ГО «Українське лікарське товариство Тернопілля», голова Асоціації хірургів Тер-

нопілля, професор Ігор Дзюбановський, директор-художній керівник Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру імені Т.Шевченка, заслужений артист України Борис Репка, Архієпископ Тернопільський та Кременецький Української православної церкви владика Нестор, власний кореспондент газети «Урядовий кур'єр» у Тернопільській області, заслужений журналіст України Микола Шот, завідувач кафедри фармацевтичної хімії ТНМУ, лауреат «Медалі Святого Пантелеймона» Лілія Логойда, начальник управління охорони здоров'я Тернопільської облдержадміністрації Ольга Ярмоленко, асистент кафедри хірургії факультету післядипломної освіти ТНМУ Андрій Продан, голова Асоціації медичних сестер України у Тернопільській області Надія Фаріон, голова Тернопільської обласної організації профспілки праців-

ників охорони здоров'я України Володимир Кузів, директор Чортківського державного медичного коледжу, заслужений лікар України Любомир Білик, директор Кременецького медичного училища імені Арсена Річинського Петро Мазур, директор навчально-наукового інституту медсестринства ТНМУ Світлана Ястремська.

Михайло Корда також повідомив про постійну та тривалу популяризацію відзнаки за професіоналізм та милосердя «Орден Святого Пантелеймона» та «Медаль Святого Пантелеймона» в мас-медіа і соціальних мережах. Він зазначив, що вже розпочато роботу щодо пошуку претендентів на здобуття цієї почесної відзнаки.

Про результати установчих засідань у різних областях України також розповіли голови, секретарі чи заступники голів територіальних рад.

ПРАЦІВНИКІВ ТНМУ БЕЗКОШТОВНО ОБСТЕЖУЮТЬ НА НАЯВНІСТЬ АНТИТІЛ IgM ТА IgG ДО ЗБУДНИКА COVID-19

У рамках грантового проєкту RECOOP RCSS Grant №25 Senior Scientists Grant 2020-2021 від RECOOP Association «Дослідження перехресного гуморального імунітету між коронавірусами, що спричиняють сезонні застуди, та SARS-CoV-2» у ТНМУ безкоштовно обстежують працівників Тернопільського національного медичного університету на наявність антитіл IgM та IgG до збудника COVID-19. Дослідження здійснюють у партнерстві із закордонними фахівцями.

Нині з оприлюднених статистичних даних уже чітко зрозуміло, що найвищий рівень летальності від COVID-19 припадає на країни Європи та Північної Америки. Водночас у країнах Азії, звідки, власне, й почалася пандемія, спостерігаються значно нижчі показники смертності. Одним з пояснень цього може слугувати припущення, що населення цих країн уже має набутий імунітет до SARS-CoV-2, адже до початку теперішньої пандемії громадяни цих країн перенесли множинні спалахи коронавірусних інфекцій.

Є ще один цікавий факт – у дітей коронавірусні інфекції зустрічаються значно частіше, ніж у дорослих. Це також може бути поясненням того, що в дорос-

лих і чутливість до COVID-19, і тяжкість перенесення захворювання, спричиненого цим вірусом, є набагато вищими, ніж у дітей. Причиною такого феномену може бути існування набутого імунітету в дітей внаслідок перенесених множинних коронавірусних інфекцій.

На території України щорічно циркулюють певні види коронавірусів (переважно OC43, 229E, NL63, HKU1), які викликають сезонні застуди. Можна припустити, що особи, які раніше часто «зустрічалися» з цими коронавірусами, можуть мати хоча б частковий імунітет до SARS-CoV-2.

У ТНМУ вже обстежили майже 300 працівників. Результати обстежень вказують на те, що майже 6 відсотків з них мають

антитіла IgG до SARS-CoV-2, але при цьому не мали жодних клінічних ознак COVID-19. Це може свідчити про те, що в цих працівників існує набутий імунітет до COVID-19, отриманий внаслідок раніше перенесених коронавірусних інфекцій, викликаних коронавірусами, які спри-

чиняють сезонні захворювання. У перспективі планують дослідити цю категорію людей на наявність у них антитіл до вірусів OC43, 229E, NL63, HKU1.

З питань безкоштовних обстежень співробітників Тернопільського національного медичного університету на наявність антитіл IgM та IgG до збудника COVID-19 прохання звертатися в науковий відділ безпосередньо або зголоситися на е-пошту science_dep@tdmu.edu.ua.

Добірку матеріалів підготувала пресслужба ТНМУ

Редактор **Г. ШОТ**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК,**
Л. ХМИЛЯР,
М. ВАСИЛЕЧКО
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник:
Тернопільський
національний медичний університет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України
Індекс **23292**

Видавець:
Тернопільський
національний медичний університет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Рестраційне свідоцтво
ТР № 493-93ПР від 24.11.2010,
видане головним
управлінням юстиції у
Тернопільській області

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг – 3,33 друк. арк.
Наклад – 1000 прим.
Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському національному медичному університеті ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України, 46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1.

ЗАХОДЬТЕ НА НАШ САЙТ: WWW.MEDYCHNA-AKADEMIA.TDMU.EDU.UA ТА НА СТОРІНКУ У FACEBOOK

ЗОРГАНІЗУВАЛИ МЕДИЧНУ ВІКТОРИНУ

У ТНМУ навчаються студенти з понад 50 країн світу. Вони мають не лише чудові можливості для здобування освіти, а й для самореалізації. Союз студентів Нігерії, зокрема представники напрямку освіти під керівництвом Адемі Девіда Айоолуви, студента третього курсу факультету іноземних студентів, зорганізували вікторину на медичну тематику. У цьому заході взяли участь громадяни афри-

ни, а також подбав про клінічні завдання, тестування на знання медичних термінів і аббревіатур.

До суддівської колегії вікторини увійшли представники всіх студентських асоціацій. Це було зроблено з метою забезпечення прозорого, об'єктивного оцінювання знань учасників. Перемогу у цій вікторині здобула команда С, до складу якої увійшли Оріш Фортуна Чімелі (Нігерія) – капітан, Денніс Нкансах Аппіах

канських країн, які навчаються в нашому університеті, зокрема з Нігерії, Гани, Сьєрра-Леоне, Конго, Зімбабве, Кенії.

Головна мета конкурсу – залучити студентів до академічного процесу, а головне – об'єднати всіх африканських студентів нашого вишу в єдину спільноту.

Усі бажаючі були випадковим чином поділені на чотири рівні команди (А, В, С, D). Переможець мав шанс виграти 10000 гривень.

Оргкомітет підготував питання з основних галузей медици-

(Гана), Каллон Марія (Сьєрра-Леоне) та Омвенга Лінда Боцере (Кенія). Команда В отримала друге місце, а команди А і D посіли третю позицію.

Дотримуючись карантинних вимог, у приміщенні була обмежена кількість присутніх. Тим часом усі бажаючі могли спостерігати за тим, як відбувалася подія, під час прямої трансляції у соціальних мережах.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА.
Світлина автора

ВИКЛАДАЧКА СТАЛА УЧАСНИЦЕЮ МІЖНАРОДНОЇ МЕНТОРСЬКОЇ ПРОГРАМИ

Щороку оргкомітет менторської програми «NEXT-Mentoring» Європейського товариства інтенсивної терапії у співпраці з Дослідницьким центром обирає мотивовану молодь з усього світу, щоб підтримати її в професійному розвитку, науковому становленні, стратегічному плануванні свого зростання. Асистентка кафедри медицини катастроф і військової медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Горбачевського Богдана Перевізник кілька місяців тому надіслала аплікаційну форму, щоб взяти участь у конкурсному відборі. 7 грудня відбулася перша зустріч у рамках менторської програми.

Цільова аудиторія проекту – молоді спеціалісти в галузі анестезіології та інтенсивної терапії до 37 років. Для участі в програмі було обрано 10 осіб з різних країн – Італія, Туреччина, Китай, Франція. Україну представляла лише викладачка ТНМУ.

Тривалість «NEXT-Mentoring» становить два роки. На початку

програми кожен учасник знайомиться зі своїм ментором, як правило, це один з професорів того чи іншого європейського університету. Наставник складає план індивідуального розвитку та впродовж двох років дбайливо допомагає його реалізувати. Головне завдання ментора – максимально сприяти розкриттю таланту молодій людині, підготувати її до наукової дослідницької роботи. Для Богдани Перевізник результатом участі має стати підвищення її дослідницьких навичок і збільшення продуктивності, вдосконалення клінічних навичок, всебічний професійний розвиток, культивування мультикультурного спілкування.

У такий спосіб організатори популяризують науку серед молодих спеціалістів.

Упродовж програми має відбуватися чотири онлайн-зустрічі з усіма учасниками команди. У зв'язку з пандемією коронавірусної інфекції перша зустріч відбулася онлайн.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

ЗДОБУЛИ 12 ПЕРЕМОГ НА МІЖНАРОДНІЙ ОНЛАЙН-ОЛІМПІАДІ «САМАРКАНД- 2020»

Міжнародна онлайн-олімпіада для студентів медичних вищих навчальних закладів «Самарканд-2020» є освітнім заходом, мета якого полягає в популяризуванні знань у різних галузях медицини, а також фундаментальних наук, підвищенні інтересу до освітньої діяльності й науки, створенні для студентів можливості продемонструвати свій науковий та креативний потенціал. Нагадаємо, що Самаркандський державний медичний університет є партнером ТНМУ впродовж багатьох років.

Олімпіада в Самарканді відбулася 11-12 грудня, в якій взяли участь понад 700 студентів з різних країн. Мовами заходу були – узбецька, російська, французька, німецька та англійська.

За результатами цієї олімпіади студенти нашого університету здобули 12 призових місць (2 – перших, 1 – друге, 3 – третіх, 6 – у номінаціях).

Усі учасники олімпіади повинні були виконувати завдання під час двох етапів. Перший складався з тестових питань. Кожен учасник відповідав тією мовою, яку вказав у заявці. Студенти, які отримали найвищу кількість балів і витратили найменшу кількість часу на вирішення тестових задач, були допущені до другого етапу.

Другий етап стосувався фундаментальних дисциплін і проводився методом мозкового штурму – практичні навички та шлях вирішення клінічних ситуацій. Студенти повинні були чітко та конкретно описати клінічну ситуацію або відповісти на запитання на платформі ZOOM.

Студенти ТНМУ гідно представили наш виш і здобули багато призових місць. Перше місце з предмету «Педіатрія» отримала Юлія Правак (медичний факультет), перше місце з інфекційних хвороб у Юлії Вишневіч (мед-

факультет), друге місце з патологічної фізіології виборолла Аліна Дяденчук (медфакультет), а третє місце з цього ж предмету в Тетяни Стахів (медфакультет). Третє місце з хірургії отримав Анатолій Білоусов (медфакультет), таку ж позицію з анестезіології посіла Вікторія Ковалюк (медфакультет). Студент медичного факультету Захар Онищук зі спеціальності «анестезіологія» був кращим у своїй номінації.

Низка студентів також здобули перемогу у номінаціях, зокрема з хірургічної стоматології Ярина Тильчак (стоматологічний факультет), терапевтичної стоматології – Сніжана Ковенько (стоматологічний факультет), ортопедичної стоматології – Богданна Пащук (стоматологічний факультет), з анатомії – Дмитро Коваль (медичний факультет), фізіології – Анна-Марія Казак (медичний факультет).

Пресслужба ТНМУ

МЕДЯНИКИ ДЛЯ ДІВЧАТ В ООС ВІД СТУДЕНТОК ТНМУ

Студентки медичного факультету Аліна Мороз й Олена Федчишин разом з керівницею центру виховної роботи та культурного розвитку ТНМУ Мартою Руденко започаткували проект «Дівчата – дівчатам», який ефективно працює та підтримує жінок-захисниць (військовослужбовців, медиків, добровольців) упродовж шести місяців.

Активно організували вже третій збір посилок на схід країни, а саме медикаментів, засобів гігієни, натільної та термобілизни, теплих курток, шарпеток, шапок і рукавиць, а також коштів. Цього разу вирішили не лише зібрати найнеобхідніше для дівчат, які захищають нас, але й власноруч напекти та розмалювати медяники.

Студентки мали можливість втілити задумане в одній з їдальень ТНМУ, де господині радо впустили дівчат на свою кухню.

Процес випікання захопив дівчат, у приміщенні панувала різдвяна атмосфера. Розмальовані ялинки, імбирні чоловічки, рожеві, наповнені любов'ю, сердечка, віночки й сніжинки стануть не лише смачними ласощами, але й приємним подарунком для дівчат-захисниць.

«Завдяки сьогоднішнім зусиллям, затраченому часу та зробленій роботі, можливо, вже за декілька днів наші хоробрі жінки та дівчата відчують, що їх люблять, про них пам'ятають. Ми їм дуже вдячні за їхню жертвність, відвагу, вірність

підтримки таких проектів не лише керівництвом й адміністрацією університету, але й викладачами та студентами різних кафедр та факультетів. Адже цього разу необхідно підготувати понад 50 подарункових пакуночків, а також закупити медикаменти, засоби гігієни.

З великою радістю доєдналися до проекту діти з 4-В, 4-А та 3-Б класів Тернопільської спеціалізованої школи I-III ступенів № 3 з поглибленим вивченням іноземних мов. Вони власноруч виготовили новорічні вітальні листівки, малюнки та аплікації, доповнили їх щирими побажаннями для наших захисниць.

Благодійний проект не припиняє своєї діяльності, адже сприяння й допомога добрим людям буде потрібна доти, доки триватиме війна.

Соломія ГНАТИШИН.
Світлина учасників проекту

Відгукнулися та доєдналися до проекту й іноземні студентки: Рабіату Баг (третій курс), Джойс Соколямі (перший курс), Пріян-ка Ханал (другий курс).

своєму народу та державі, вони – фантастичні!» – з трепетом у голосі зауважила Марта Руденко.

Вона пояснила необхідність

ВІДМОВА ВІД МЕДИЧНОГО ВТРУЧАННЯ: БАЛАНС ПРАВА ПАЦІЄНТА ТА ОБОВ'ЯЗКУ ЛІКАРЯ РЯТУВАТИ ЖИТТЯ

**Рубрику веде
Наталія КАЛІНЮК,
доцентка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, кандидатка юридичних наук, адвокатка, членкиня Комітету медичного і фармацевтичного права та біоетики Національної асоціації адвокатури України**

У правовідносинах, що виникають між лікарем і пацієнтом може мати місце дисбаланс прав пацієнта та обов'язку лікаря. Непоодинокими в медичній практиці є випадки, коли пацієнт бажає відмовитися від медичного втручання, адже останнє є елементом свободи людини при здійсненні вибору щодо надання інформованої згоди на медичне втручання чи відмову від лікування. Водночас лікар, покликанням якого є збереження життя людини, досить часто завдяки відмові пацієнта від медичного втручання може опинитися на роздоріжжі: або поважати право пацієнта щодо відмови або ж рятувати його життя незалежно від його згоди.

Досліджуючи ці аспекти, насамперед необхідно виходити з критеріїв повноліття та дієздатності особи. Адже лише повнолітня особа, яка має повну цивільну дієздатність, спроможна розуміти, усвідомлювати, аргументувати та визначитися зі своїм вибором. Відповідно до ч. 4 ст. 284 Цивільного кодексу України, повнолітня дієздатна фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, має право відмовитися від лікування. У ч. 4 ст. 43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» передбачено, що пацієнт, який набув повної цивільної

дієздатності й усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, має право відмовитися від лікування. Оскільки норми Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» є спеціальними, то відповідно, їх і треба застосовувати при розгляді питання відмови від медичного втручання. Це дає підстави стверджувати, що в Україні відмовитися від медичного втручання мають право і неповнолітні особи, які набули повну цивільну дієздатність до досягнення повноліття (наприклад, особа, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором; неповнолітня особа, яка записана матір'ю або батьком дитини; особа, яка досягла шістнадцяти років та яка бажає провадити підприємницьку діяльність; особа, яка досягла повноліття, у разі реєстрації шлюбу).

Право пацієнта відмовитися від медичного втручання має у своїй основі первинний принцип особистої автономії. Принцип особистої автономії гарантує особі право ухвалювати рішення відповідно до його особистих поглядів і цінностей. При цьому ні лікар, ні інші особи можуть не погоджуватися з цією позицією та вважати її нерациональною або ж недалекоглядною. Свобода вибору, яка гарантована повнолітньому, дієздатному пацієнту між наданням згоди чи відмовою на медичне втручання, є фундаментальними складовими життя. Ст. 26 Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенції про права людини та біомедицину (4 квітня 1997 р.) не дозволяє накладати жодних обмежень щодо здійснення прав і положень про захист, гарантованих Конвенцією, крім тих, що передбачені законом або є необхідними в демократичному суспільстві. Необхідність у демократичному суспільстві характеризується відповідністю нагальній соціальній потребі та пропорційністю досягнутій легітимній меті, причому причини повинні бути актуальними та вичерпними (наприклад, примусова вакцинація в період епідемії, що проводиться в інтересах громадської безпеки, захисту здоров'я населення тощо) (Рішення ЄСПЛ у справі «Релігійна громада Свідки Єгови м. Москва та інші проти РФ», 2010).

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод у п. 1 ст. 8 закріплює право кожного на повагу до свого приватного та сімейного життя. Це положення дає підстави стверджувати, що відмова від медичного втручання, якщо ж вона надається психічно здоровою особою, може призвести й до летального завершення, однак нав'язування лікарем лікування без згоди цієї особи, навіть якщо лікар і діє відповідно до свого обов'язку рятувати життя, є нехтуванням фізичною недоторканністю цього пацієнта та порушує вищезазначене його право. Відмова від лікування повинна надходити від особи, яка здатна ухвалювати рішення. Адже, наприклад, неповнолітні особи або ж повнолітні особи, які мають психічні захворювання, не можуть самостійно приймати таке рішення. Лікар перед прийняттям від пацієнта відмови від медичного втручання в силу його обов'язку рятувати життя зобов'язаний встановити, чи його пацієнт дієздатний (управомочений) ухвалити усвідомлене рішення щодо лікування (Рішення ЄСПЛ у справі «Арская проти України», 2013).

Законні представники або уповноважена особи чи представник органів влади має право прийняти рішення про відмову від медичного втручання щодо особи, яка не може самостійно надати цю згоду, але лише дотримуючись певних правил. Насамперед законні представники повинні отримати достовірну інформацію про наслідки та можливі ризики такого втручання. Як особа з повною дієздатністю, так і законний представник особи, яка не може самостійно надавати згоду, мають право відмовитися від наданої раніше згоди. Водночас слід наголосити, що Україна ще не ратифікувала Конвенцію про права людини та біомедицину (1997) й, відповідно, попередні директиви чи прижиттєві волевиявлення не враховує лікар під час надання медичної допомоги особі, яка перебуває у стані неспроможності висловити свої побажання та потребує невідкладної медичної допомоги. При цьому у ч. 5 ст. 284 Цивільного кодексу перед-

Додаток № _____ до медичної карти
стаціонарного (амбулаторного) хворого № _____

Інформована добровільна відмова пацієнта від медичного втручання

Прізвище, ім'я, по батькові пацієнта _____

Заклад охорони здоров'я _____

відділення _____

Дата народження « _____ » _____ року.

Я, _____, відповідно до ч. 3 ст. 32 Конституції

(прізвище, ім'я, по батькові)

України, п. 2 ст. 285 Цивільного кодексу України, ст. 23 Закону України «Про інформацію», п. «е» ст. 6, ст. 39 Основ законодавства України про охорону здоров'я, Рішення Конституційного Суду України (справа К. Устименка) від 30.10.1997 р., отримав(ла) правдиву і об'єктивну інформацію про: запропоноване медичне втручання; його мету (причини); тип і характер; поточні ризики та користь; прогноз запропонованих маніпуляцій та можливих ускладнень й побічних ефектів; альтернативи пропонованим процедурам; право на отримання висновку від іншого спеціаліста. Обсяг наданої мені інформації вважаю достатнім та достовірним.

Відповідно до п.4 ст. 284 Цивільного кодексу України, ч. 4 ст. 43 Основ законодавства України про охорону здоров'я, я, _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

усвідомлюючи значення своїх дій і керуючи ними, відмовляюсь від медичного втручання, а саме:

_____

_____

Мені особисто була надана інформація про стан мого здоров'я, у тому числі про діагноз, особливості перебігу мого захворювання і результати обстеження; прогноз можливого розвитку захворювання, зокрема про наявність ризику для життя і здоров'я.

Я поінформований(а), що відмова від запропонованого медичного втручання може призвести до тяжких для мене наслідків, незважаючи на проведення наступних лікувальних, діагностичних чи профілактичних заходів.

Я усвідомлюю та повідомляю, що відмова від запропонованого медичного втручання не означає відмову від лікування взагалі і погоджуюся на інші, прийнятні для мене як пацієнта методи лікування.

Я ознайомлений(а) з усіма пунктами цього документа і погоджуюсь з ними. Підписуючи цей документ, я відмовляюсь від запропонованого мені медичного втручання і прошу лікуючого лікаря і весь медичний персонал закладу охорони здоров'я про повагу до такого способу реалізації конституційного права на особисту недоторканність та наступного уточнення індивідуального Плану лікування пацієнта.

« _____ » 20 _____ р.
(дата підписання документа) (підпис) (П.І.П.)

З інформованою добровільною відмовою пацієнта від медичного втручання ознайомлений:

Лікуючий лікар _____
(підпис) (П.І.П.)

« _____ » 20 _____ р.

бачено, що в невідкладних випадках, за наявності реальної загрози життю фізичної особи, медична допомога надається без згоди фізичної особи або її батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» вказує на підставу для здійснення медичного втручання без згоди як наявність ознак прямої загрози життю пацієнта і/або неможливість отримання з об'єктивних

причин згоди на таке втручання компетентної особи. Таким чином, у національному законодавстві України передбачено прямий обов'язок лікаря рятувати життя, якщо є пряма загроза життю пацієнта і лікар, з об'єктивних причин, не може отримати об'єктивної інформованої згоди або ж відмови від медичного втручання (Зразок інформованої добровільної відмови пацієнта від медичного втручання додається).

ДОБІР

ТЕАТРАЛЬНУ СТУДІЮ «ART-DRAMA» ПОПОВНИЛИ НОВІ АКТОРИ

Добір у колектив театральної студії Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського «Art-Drama» цього року виявився складним. В умовах карантину досвідчені студенти-актори та керівник студії повинні були змінити умови проведення довгоочікуваного заходу. Все відбулося в онлайн-режимі. Учасники мали подбати про відеодекламування вірша, етюд (дія без слів) і

додатково можна було надіслати відеозапис танцю чи пісні.

У відборі взяли участь студенти медичного, фармацевтичного факультетів та інституту медсестринства. Всі умови були виконані – й члени творчої ради взяли участь до вибору фаворитів. Як зізнаються наші актори, ще ніколи не було так важко відбирати учасників. Всі вони виявилися напрочуд талановитими та здібними. Ко-

жен з них мав щось своє та особливе. Різні характери, різна поведінка, різні думки, різне декламування. Виділити когось особливого було важко. В результаті конкурсу теат-

ральна студія «Art-Drama» поповнилася п'ятьма новими акторами.

«Щиро раді знайомству з «новачками» та сподіваємося на швидку зустріч у стінах нашого університету. Також бажаємо якнайшвидше повернутися до праці, щоб порадувати вас новою виставою», – зазначив лідер артдрамівців Станіслав Духній.

Пресслужба ТНМУ

АЛІНА БЕЗУШКО: «ВАЖЛИВО ЛЮБИТИ СВІЙ МАЙБУТНІЙ ФАХ, БУТИ ДОПИТЛИВОЮ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОЮ, ХОТІТИ ЗНАТИ БІЛЬШЕ, РОЗВИВАТИСЯ»

Аліна Безушко – студентка 5 курсу стоматологічного факультету, староста групи. Про навчання, участь у Міжнародних літніх студентських школах ТНМУ та інших важливих заходах, майбутній лікарський фах і пріоритети на дозвіллі Аліна розповіла в інтерв'ю «Медицинській академії».

– ТНМУ для навчання та майбутню спеціальність ви обрали...

– ... свідомо. 2016 року після закінчення Тернопільської спеціалізованої школи №3 з поглибленим вивченням іноземних мов подала документи лише до одного вишу – ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського. Моя старша сестра Зоряна вже навчалася тут і багато розповідала про альма-матер, викладачів, про те, що студентам створені всі умови, аби здобувати знання та опанувати практичні навички. Зоряна була студенткою медичного факультету, а її найкраща подруга – стоматологічного й уже з третього курсу наполегливо відпрацьовувала практичні навички на фантомах і муляжах та допомагала під час клінічного прийому пацієнтів. Власне, за її порадою я й обрала стоматологічний факультет. Зоряна тепер – дерматологиня, косметологиня, працює в обласному клінічному шкірно-венерологічному диспансері. Сестра старша за мене на вісім років. Ми з нею народилися в один день – 31 грудня. Донька сестри Ліза, моя племінниця, навчається в першому класі школи, яку і я закінчила, й теж хоче бути лікарем. Цікаво, що медичний фах у нашій родині передається по жіночій лінії. Чо-

ловіки ж обирають будівельну галузь. Мій тато, чоловік сестри – інженери-будівельники.

– В якому поколінні ви медик?

– У третьому поколінні. Бабуся працювала у сільському фельдшерсько-акушерському пункті, тітка та мама – медсестри патронажної служби місцевої організації Товариства Червоного Хреста України. А я буду першою в родині лікаркою-стоматологинею.

– Фах складний та відповідальний.

– Так, але мені він до вподоби. Звичайно, треба багато вчитися, працювати, до цього я готова. Дуже задоволена, що вступила на стоматологічний факультет ТНМУ, де викладацький склад – один з найсильніших і знання студенти отримують якісні. І теоретичні, і практичні. В консультативно-лікувальному стоматологічному центрі – сучасне медичне обладнання, фантоми, всі потрібні стоматологічні інструменти та матеріали. Базові медичні маніпуляції я відпрацьовувала спочатку на фантомах зі справжніми щелепами та зубами під контролем викладачів. Зокрема, працювала під керівництвом доцентки кафедри терапевтичної стоматології Марти Степанівни Залізняка. Вдячна їй за отримані знання та вміння. На 4 курсі після занять поспішала у стоматологічне відділення університетської клініки – асистувати доценту кафедри стоматології ННІ ПО Володимирові Мачогану під час прийому пацієнтів. Для мене Володимир Романович є прикладом висококваліфікованого лікаря та досвідченого викладача, дякую йому за фахові поради й підтримку. Щоб закріпити отримані теоретичні знання та практичні навички, записалася на курси в одній з провідних стома-

тологічних приватних клінік у Тернополі. Потім були інші курси на тему «Реставрація, відбілювання, гігієна зубів», що відбулися у Львові. Викладачі порадили їх відвідати, бо якісні курси – це важливо. А ще важливо любити свій майбутній фах, бути допитливою та відповідальною, хотіти знати більше, розвиватися. Життя любить наполегливих.

– Яку стоматологічну спеціальність хотіли б обрати в майбутньому?

– Наразі прагну стати висококваліфікованою лікаркою-стоматологинею терапевтичного профілю. Бо терапевтичне лікування зубів – це, так би мовити, основа стоматології, без якої неможливе якісне протезування, ортодонтичне та пародонтологічне лікування, імплантація... Від того, наскільки якісним буде цей фундамент, залежить кінцевий результат. Пацієнту, який звернувся, скажімо, з проханням поставити коронку на зуб чи брекети, спочатку треба провести професійну гігієнічну чистку зубів, правильно їх відпрепарувати – поставити пломби, щоб не було ніяких ускладнень. Тобто зуби насамперед треба полікувати. Це робота стоматолога-терапевта, що вимагає високої кваліфікації. Лише опанувавши її, можна рухатися далі, набувати кваліфікацію вузькопрофільного спеціаліста, приміром, хірурга, ортодонта чи імплантолога.

– Чи берете участь у наукових заходах університету?

– Так, на 4 курсі написала наукову-дослідну роботу зі стоматології «Ішемія в тканинах пародонту». Тема пов'язана і з хірургією, і зі стоматологією. Науковим керівником був доцент кафедри хірургії №2 Тарас Володимирович Романюк. Тези

роботи подала для участі в науково-практичній конференції. Через запровадження карантинних заходів з протидії поширенню коронавірусної інфекції конференція відбулася в онлайн-режимі.

– Які ще події студентського життя вам особливо запам'яталися?

– На 3 курсі я подала заявку на участь у Міжнародних студентських літніх школах. Під час відбору кандидатів перевагу надавали студентам, які успішно навчаються, добре знають англійську, активні та прагнуть долучитися до проекту, що користується великою популярністю серед студентів вищих медичних навчальних закладів в Україні й за кордоном. Я пройшла відбір. У навчально-оздоровчому комплексі ТНМУ «Червона калина» на нас чекали цікаві тренінгові програми, сплав Дністром, презентації, майстер-класи та багато інших заходів. Я потоваришувала з багатьма студентами з інших країн, зокрема, з Польщі. Разом брали участь у концертах, презентаціях, екскурсіях. Познайомила нових друзів з Тернополем. З багатьма досі спілкуюся, а хлопці з Грузії щороку вітають мене з днем народження. Беру також участь у добродійних проектах студентів ТНМУ, є членом волонтерського загону Товариства Червоного Хреста. Допомагаємо, зокрема, самотнім літнім людям, дбаємо про подарунки для них на День Святого Миколая.

– Традиційне запитання: які ваші захоплення?

– У школі моїм захопленням були бальні танці, потім – плавання. На 1 курсі університету полюбила теніс – великий і малий, а улюбленим стилем танцю став хіп-хоп. Дуже подобаються

латиноамериканські танці. Загалом уподобань у мене багато, але від більшості відмовилася, бо зосереджена на навчанні. Студентам-медикам вчитися треба багато, поєднуючи теорію та практику. Про улюблені ж заняття згадую, коли треба відпочити. Фізично й морально.

– Що допомагає відновити сили?

– Гімнастика, заняття фітнесом у спортклубі, прогулянки на свіжому повітрі. У вільний час читаю книги, переважно, зі стоматології, психології. Зокрема, про те, як правильно спілкуватися з пацієнтами, знайти підхід до кожного. З нещодавно прочитаних дуже сподобалася книга американського письменника Джорджа Клейсона «Найбагатший чоловік у Вавилоні», яку ще називають посібником з фінансової кмітливості. Вона про те, як стати фінансово незалежним, правильно нагромаджувати, інвестувати та заробляти у будь-якій сфері.

– Вдалося поїхати кудись влітку чи карантин завадив?

– Літо провела в Тернополі. Раніше, до карантину, їздила на відпочинок у Туреччину, Єгипет, на Кіпр, Мальту, в Амстердам, Дубаї. Світ такий цікавий! А ще подорожі – чудова можливість вдосконалити розмовну англійську.

– Ваша улюблена мотивувальна цитата?

– «Найскладніше почати діяти, все інше залежить лише від наполегливості». Це вислів Амелії Ергарт, американської письменниці та найвідомішої жінки-авіатора. Справді, головне – вчитися й діяти, мати мету та бажання її досягати. Тоді й успіх прийде.

Лідія ХМІЛЯР

ОБ'ЄКТИВ

ПЕРЕМОГЛА НА ОБЛАСНОМУ ЕТАПІ МІЖНАРОДНОГО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ

(Зліва направо): студенти першого курсу Анастасія ЛОЗИНСЬКА, Михайло САЙЧУК, Павло СКУШКА, Богдан ПИНДА, Максим БУРИН, Ігор ГОРОХІВСЬКИЙ, Данило ПОПОВИЧ, Максим РУЖИЦЬКИЙ, Ірина ЧОПИК

Фото Миколи ВАСИЛЕЧКА

Відбувся обласний етап XI Міжнародного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Міжнародний мовно-літературний конкурс започатковано Указом Президента України від 30 вересня 2010 року. Його мета – вшанування творчої спадщини поета, виявлення обдарованої молоді, виховання поваги до традицій народу, підвищення рівня мовної культури.

Кожного року в конкурсі бере участь велика кількість учнів і студентів, яких розподіляють за віком і профілем навчання. Як правило, це написання твору-роздуму, есе про творчість знаменитого поета. Крім того, в завданні вказують, які синтаксичні одиниці потрібно використати у творі. Цього року сту-

денти негуманітарних спеціальностей міркували над призначенням щоденника поета й писали есе-аналіз «Аристократизм духу та гармонії душі – таємниця генія». Учасники виконували завдання дистанційно.

Переможницею обласного етапу конкурсу стала студентка Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського. Диплом I ступеня отримала Діана Савіна – студентка 209-ї групи медичного факультету.

Студентку-переможницю готувала до конкурсу доцентка кафедри української мови Ірина Заліпська.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

ДМИТРО КОВАЛЬ: «ПРАГНУ ПІДТРИМАТИ ПЕРШОКУРСНИКІВ, АБИ ВОНИ МОГЛИ КРАЩЕ ЗРОЗУМІТИ ВСІ РЕАЛІЇ СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ»

Початок навчання у закладі вищої освіти – це новий життєвий етап, який одночасно і лякає, і надихає, студенти відчують цілу гаму емоцій: від душевного підйому до страху. Проект «Ментори» Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського – двосторонній процес. Обов'язково знайдуться ті, для кого знання й досвід наставників будуть безцінними, поради – важливими, а завзяті та активні першокурсники задають напрямки розвитку співпраці, ментор може лише скорегувати його або показати, що існують інші дороги до бажаного результату, можливо легші, можливо – цікавіші. Потрібно вміти не лише брати, але й віддавати. Найкращою винагородою для наставника буде успіх підопічних.

Про позитивні результати роботи та досягнення студентів розкаже невтомний, ініціативний та наполегливий Дмитро Коваль, ментор, студент 3 курсу медичного факультету ТНМУ.

– Дмитре, що спонукало стати ментором?

– Напевне, те, що сам розумію, як студентів, який відчиняє двері університету, важко адаптуватися до нових умов. Однозначно важливо мати того друга в навчальному закладі, до якого можна звернутися з будь-яким запитанням чи проханням, чи, зрештою, й порадою. Мені завжди було дуже цікаво спостерігати за першокурсниками, адже ми не надто старші за них, але з кожним роком приходять цілковито інші студенти, цілеспрямованіші, наполегливіші та надзвичайно талановиті. Це захоплює. Радий бачити серед лав менторів тих молодих людей, які ще рік тому були моїми менторськими першокурсниками. І це дає ще більшу мотивацію з року в рік намагатися допомагати студентам. Прагну підтримати підопічних, щоб вони могли краще зрозуміти всі реалії студентського життя.

– Що розкажете та чого навчаєте першокурсників?

– Спілкуюся з першокурсниками на різні теми. Найперше, докладаю зусиль, щоб відповідати на всі їхні запитання як щодо науки, так і як можна провести весело час, гуляючи вечірнім Тернополем. Стараюся допомагати студентам у навчанні, завжди мовлю підопічним групам про те, що не варто сидіти цілу ніч і вчити, скажімо, хребці з анатомії, а варто вибрати правильний підручник і добре розподілити час. Зазвичай ми, ментори, спрямовуємо й даємо необхідні поради щодо активної участі сту-

дентів у житті університету, в науковій студентській сфері, в можливості до саморозвитку, вдосконалення й засвоєння набутих знань. У нашому університеті для цього створені всі можливості: це і наукові проекти нашого вишу, студентські конференції, міжнародні програми обміну, соціальні акції, творчі гуртки. Часто пропоную першокурсникам спробувати власні можливості в роботі театральної студії «Арт-драма», лише було б бажання, чи доеднатися до студентсько-викладацького хору ТНМУ та інше. Ми, студенти, щиро вдячні керівництву та викладачам університету – це справжні фанати своєї справи.

– З якими проблемами до вас звертаються студенти та чи завжди вдається їм допомогти?

– Більшість першокурсників – це молоді люди після школи, вони цікавляться різними аспектами навчального процесу, адже не всі розуміють поняття «лекція» чи «відпрацювання нб» (пропусків). Найбільше вони розпитують про деталі самого навчання: з яких джерел вчити, як найкраще готуватися до занять, як правильно відповідати.

– Які очікування у вас від проекту? Чи були страхи й переживання?

– Я є ментором другий рік поспіль. Очікувань не було ніяких, просто хотів спробувати та подав заяву, ні разу не пошкодував про власний вибір. Розумію, що це обов'язок студентів

старших курсів намагатися допомогти, поділитися досвідом, можливо, десь заспокоїти. У щоденному навчанні, у стресових ситуаціях, у всіх розчаруваннях, а їх не уникають, важливо одне – пам'ятати, чому ми всі тут, чому обрали наш університет, чому професія лікаря для нас важлива? Відповідь проста – ми прагнемо рятувати людей, приходити їм на допомогу. Нині я корисний та потрібний як ментор, завтра прагну стати добрим лікарем, професіоналом своєї справи.

– Аналізуючи досвід менторства, що черпаєте для себе від участі?

– Вважаю, що маємо творити

добро. З одного боку, я насолоджуюся тим, що маю змогу допомогти комусь, адже це так важливо. З іншого – вдосконалююся у спілкуванні, адже можу бачити, як моє слово впливає на людей та, відповідно, маю вчитися бути виваженим, спокійним, а поради – чіткими, правильними, обгрунтованими.

– В якому форматі спілкуєтесь з підопічними під час карантину?

– Зараз, на жаль, коли світ охопила пандемія, спілкуємося у соціальних мережах, кілька разів – у програмі Teams. Віримо, що це все швидко закінчиться й зможемо зустрітись, ближче познайомитися.

– Що порадите студентам, залученим до проекту?

– Головна порада першокурсникам – це завжди залишати час на відпочинок, знаходити нових друзів, закохуватися й просто бути в захопленні від прекрасних студентських років, адже вони дуже насичені та надзвичайно короткі. Шлях до мрії – це великий об'єм праці, цінуйте престиж знань, запам'ятовуйте те, чим з вами діляться викладачі. І ще дуже важливо: будьте відкритими людьми, розвивайте емоційний інтелект, поважайте свій колектив!

– Ваше життєве кредо?

– Той результат, який досягли сьогодні, цілковито залежить від наших учорашніх дій, а наше майбутнє – від того, що робимо сьогодні.

Соломія ГНАТИШИН.

Світлина Дмитра КОВАЛЯ

МАРІЯ СЕМЕРЕЗ: «МОЯ ПРАЦЯ СТУДЕНТАМ КОРИСНА»

Проект «Ментори» допомагає студентам дізнатися про типові помилки, яких можна уникнути на своєму шляху, покращити самоорганізованість завдяки зустрічам з наставниками-старшокурсниками, що передбачає обмін новинами про успіхи чи невдачі, дає можливість поділитися цінним досвідом з тими, хто цього потребує. Менторка Марія Семерез, студентка третього курсу медичного факультету ТНМУ, розкажує про свої мрії, прагнення, важливість професії та співпрацю з іноземними студентами.

– Я менторка вже два роки. Спочатку була наставницею іноземної групи, дуже хотіла зберегти навички розмовної англійської мови в університеті, тож, коли була можливість обрати групу – не вагалася ні хвилини.

Цікаво спілкуватися з людьми з іншої країни та культури, можна почерпнути багато нового.

Цьогоріч я продовжила роботу ментора не задумуючись. Бачу, проект – ефективний, моя праця студентам корисна й сама,

звичайно, пригадую, як незвично було адаптуватися до нових умов навчання та соціуму. В мене був прекрасний ментор, який супроводжував нас і розповідав різні корисні деталі навчання та життя університету загалом. Це той вдалий приклад для наслідування.

Я ж прошу менторську групу, аби вони стали друзями. Можливо, звучить банально, але для ефективного навчання в медичному університеті необхідно докласти багато зусиль, терпіння й без підтримки та допомоги важко впоратися з такими навантаженнями, а хто ж краще розуміє ситуацію з середини, як не одногрупники. Тішусь, бо навіть цього року, в умовах карантину, нам вдається підтримувати зв'язок один з одним, а студенти змогли зустрітись та познайомитися офлайн.

Іноколи нагадую, заради чого вони вступили до навчального закладу, говоримо про нашу спільну мету – стати класними

фахівцями в медицині, розкажую історії, що мотивують і надихають мене. Хочу, щоб юнаки та дівчата робили те, що їм подобається й розвивалися в обраній справі, адже лише так можна чогось досягти та зробити свій внесок у розвиток країни.

Іноземні є студенти найчастіше запитували, куди краще подорожувати Україною, зорганізувати цікаву екскурсію. Вони часто мають уявлення про країну, яку обирають для навчання, проте, звичайно, завжди хочуть почути думку однолітків, які народилися та живуть тут. Скажімо, часто цікавилися, а згодом і ділилися враженнями від поїздки до Львова, Чернівців, Києва. Особливо сподобалися їм ошатні, вимощені бруківкою й з чарівними ліхтарями, із запахом кави та вуличними музикантами вулички міста Лева, архітектура Чернівців та Києва, які вражають своєю величчю, красою та викликають неповторні відчуття.

Дуже тішить, що іноземці інтенсивно вивчають нашу мову, тож часом просили пояснити

якісь словосполучення з побуту. Українці цікавляться більше деталями навчання та як усе працює в університеті. Після школи не всі розуміють що таке «деканат» і «кафедра», тому потрібно пояснити.

Отримую задоволення від спілкування з підопічними, також я вже чотири роки є волонтером, це дуже подібний досвід. Воістину: робиш добре оточенню – світ віддає добром.

Під час карантину з першокурсниками спілкуюся у соціальних мережах, кілька разів зустрічалися. Шкода, що змушені жити в такому форматі, тепер багато чого пропусकाємо, адже хто, як не ми, медики, розуміємо, що здоров'я – найголовніше.

І наостанок хотіла б порадити студентам, залученим у проект: знайомтеся, живіть, любіть, прагніть до кращого та нікуди не кваптеся, адже студентські роки такі короткі.

Соломія ГНАТИШИН.

Світлина з власних архівів менторів

МИХАЙЛО ІВАНЧИШИН: «ЕНДОВАСКУЛЯРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – ВЖЕ В НАЙБЛИЖЧІЙ ПЕРСПЕКТИВІ»

Рентгенологічна служба в Тернопільській обласній психоневрологічній лікарні створена 2008 року. Нині це один з найпотужніших параклінічних підрозділів, начинений найсучаснішою діагностичною апаратурою. Про його діяльність розпитували в завідувача рентгенологічного відділення Михайла Іванчишина.

– Михайле Васильовичу, перш ніж вести мову про відділення, розкажіть про себе, коли захопилися медициною, як увійшла рентгенологія у ваше життя?

– Професію я обирав сам, батьки жодного стосунку до медицини не мали, але в одного з моїх друзів дитинства тато працював хірургом. Хлопчаками ми бігали до нього в лікарню. Як не дивно, але батько дозволяв нам спостерігати за роботою медиків, яка мене просто заворожувала. Пригадалося, як він накладав шви хлопчику, якого покусав собака, із рваною раною на руці. В дитинстві та й у дорослому віці багато людей бояться крові, а мені не було страшно. Я із захопленням та повагою дивився на людей цієї професії. Напевне, тоді й відчув, що моє покликання – медицина.

Це був мій власний свідомий вибір. Визначився зі спеціальністю вже коли навчався на останніх курсах Тернопільського медичного інституту. Після закінчення 1989 року вишу, навчався в інтернаті, а 1993 року пройшов спеціалізацію в Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. Спеціалізовані навчання ще впродовж кількох років проходив на так званих тематичних удосконаленнях з комп'ютерної томографії. Свій професійний шлях я розпочав 2001 року лікарем-рентгенологом тоді ще Тернопільської обласної клінічної лікарні, а згодом очолив там рентгенологічне відділення. Власне, в цьому ж медичному закладі розпочинав свій професійний шлях у галузі комп'ютерної томографії.

Нині ж, уже маючи за плечима понад двадцять років досвіду, можу відповісти цілком ствердно, що галузь, в якій я працюю, надзвичайно цікава. Вона дає широке поле для вдосконалення, розвитку, а те, чим безпосередньо займаюся, – це інтерпретація даних комп'ютерної томографії – можна вважати справжнім проривом у медицині.

– Рентгенологічна служба є практично в кожному медичному закладі, а в Тернопільській обласній психоневрологічній лікарні це доволі потужний медичний підрозділ, який ви очолюєте чи не з часу його заснування.

– З 2008 року. Якщо в інших

медичних установах можна обмежитися одним-двома рентгенологічними апаратами, то ми як спеціалізований заклад третього рівня надання меддопомоги, маємо цифровий рентген-діагностичний комплекс, стоматологічний цифровий рентген-апарат, кабінет комп'ютерної томографії.

Окрім мене, в нашому відділенні працюють лікарі Петро Павлович Змарко, Галина Богданівна Грабова, три рентгенлаборанти, дві молодші медичні сестри. Наші фахівці покликані допомагати клініцистам – лікар-рентгенолог, ґрунтуючись на дані рентгенологічних обстежень, готує висновки, на яких й базується встановлення діагнозу пацієнта. Рентгенологічне дослідження допомагає лікарю обрати оптимальну тактику лікування. Власне, робота лікаря-рентгенолога полягає в тому, аби за рентгенограмою визначити ті зміни чи порушення, які відбуваються в певному органі. Обстежу-

застосування, суттєво знизивши його вартість. Тому майбутнє – за новітньою цифровою технікою. Сучасне технологічне забезпечення дозволяє також зменшити променеве навантаження на пацієнта та медика. Вже в найближчому майбутньому ми готуємося запровадити такі високоточні методи, як ендовакулярні дослідження, які дадуть змогу проводити діагностику та лікування гострих розладів мозкового кровообігу, зокрема ішемічних інсультів тощо.

– Яких правил безпеки пацієнтів і медперсоналу потрібно дотримуватися в рентгенологічному відділенні?

– Для цього регулярно проводимо перевірку робочих місць, визначаємо рівень безпечності нашої апаратури. Один раз на три роки фахівці радіологічного відділення Тернопільської університетської лікарні й Харківського лабораторного центру проводять дозиметричний контроль

причин для занепокоєння немає, адже під час обстежень ми локально скеровуємо рентгенівські промені на обстежувану ділянку, а вторинні рентгенівські промені не завдають особливо шкідливого впливу. Коли пацієнта доправляють до стаціонару ми обов'язково вивчаємо його амбулаторну карту та історію хвороби, де зазначені ефективні дози в мілізівертах, які раніше він отримав. Їх сумуємо впродовж перебування людини в стаціонарі, а відтак відстежуємо, чи не перевищують ці показники допустимої дози на рік. До того ж і у виписці лікувальний лікар завжди вказує дозу навантаження, яку отримав пацієнт під час лікування. Та кількість рентгенівських променів, яка проходить через організм під час обстеження, не може викликати променевого ураження, скажімо, аби виникла променева хвороба, потрібно зробити понад 1000 рентгенограм грудної порожнини одночасно.

дуру тромболізісу, яку в лікарні активно застосовуємо, але, ясна річ, за медичними показаннями. Щодо активно використовуємо, адже записані пацієнти вже на кілька днів наперед, звертаються багато людей, яких скеровують з інших закладів. Для пацієнтів стаціонарних відділень нашої лікарні це обстеження є безкоштовним. Нині приймаємо всіх бажаних, незважаючи, чи у пацієнта позитивний ПЛР-тест чи негативний. Медичний заклад забезпечує працівників відділення засобами індивідуального захисту – захисними костюмами, масками, щитками, респіраторами.

– Михайле Васильовичу, а як знімаєте втому після такої напруженої роботи. Чим займаєтеся на дозвіллі?

– Ще з дитинства захоплююся читанням художньої літератури, це мій особистий світ, в який поринаю з великим задоволенням. Останнім часом відкрив для себе сучасну українську літературу. Але все ж таки улюблені письменники детективного жанру.

Люблю подорожі, мандрівки рідним краєм, захоплююся рибальством і збиранням грибів. Рибалю на мальовничих озерах нашого краю, Тернопільського ставу. Звісно тут, як у будь-якій справі, свої таємниці, які приходять з роками. На тихе полювання вибираюся до навколишніх лісів, але для мене таке заняття – це більше спілкування з природою. Іду до лісу чи озера заради позитивних емоцій, саме таке хобі гармонізує організм, дає фізичне благополуччя та душевний комфорт.

ВІДАЄТЕ?

Історію винайдення рентгенівських променів, не впевнена, що чули усі. Кажуть, що німецький фізик Вільгельм-Конрад Рентген, ім'ям якого й були згодом названі ці диво-промені, зробив таке видатне відкриття цілком випадково, коли проводив експерименти. Він провів перший знімок у променях руки своєї дружини, на пальці якої була обручка. Учений помітив, що промені безперешкодно проникають крізь м'які тканини (такі, як шкіра), але не проходять крізь тверді тканини (кістки). За свої видатні дослідження учений був визнаний гідним Нобелівської премії з фізики. Втім, все могло бути інакше, і X-промені, які ми називаємо «рентгенівськими» могли бути названі цілком по-іншому. Можливо іменем нашого славного землянина Івана Павловича Пулюя, який на п'ятнадцять років раніше проводив подібні дослідження, а згодом опублікував схему-опис трубки, що випромінює X-промені, які й були названі рентгенівськими. Він першим у світі зробив «рентгенівський» знімок скелета. На жаль, у патентному бюро Рентген з'явився швидше від Пулюя...

Лариса ЛУКАЩУК

мо практично всі органи та системи людського організму.

– У наше життя доволі легко вписалися такі високоінформативні методи рентгенологічних досліджень, як комп'ютерна томографія, МРТ. Навіть важко уявити, як раніше проводили діагностику без даних цієї цифрової техніки.

– Застосування комп'ютерних технологій у рентгендіагностиці дозволило значно покращити якість обстежень, зменшити дозове навантаження на пацієнта, спростити процедури. Ці методи візуалізації, які зараз активно застосовують у нас та у світі, створені на вимогу певних завдань. Нині ж рентгенологія переживає новий період свого розвитку. І коли здається, що її можливості вже вичерпані, на допомогу приходять цифрові технології, які вирішують одразу багато завдань – дозволяють знизити дозу опромінення в десятки разів й у стільки ж підвищити інформативність зображення, покращити його якість, розширити зону

робочих місць та апаратури. Широко використовуємо засоби захисту – ширми, просвинцьовані фартухи, певні індивідуальні засоби: рукавиці, шапочки, окуляри. Робочий час працівників рентгенкабінетів регламентований медичним законодавством, також стежимо, аби вони завжди дотримувалися правил безпеки, наприклад, перебували на певній відстані від джерела іонізуючого випромінювання.

Санітарне законодавство передбачає певний ліміт дози, яку може отримати пацієнт й її вимірюють у певних одиницях – мілізівертах. Гранично допустима разова доза променевого ураження – це 50 мілізівертів. Хоча відомо, що іонізувальне випромінювання має здатність до акумуляції, тобто нагромадження в органах і тканинах, зокрема, такою здатністю володіють мигдалики, щитоподібна залоза, кришталик. Це – органи-мішені, які найбільш чутливі до іонізувального випромінювання, тому захист цих зон і є пріоритетним під час рентгенівського обстеження. Втім,

– Нині, у часи пандемії, вишикувалися великі черги до кабінетів комп'ютерної томографії. Чи надаєте та кому ці послуги?

– Наша лікарня стала, по суті, першим закладом у Тернополі, де встановили комп'ютерний томограф за бюджетні кошти. Взагалі ж кабінет комп'ютерної томографії працює з 2006 року, обстеження проводять на апараті Astention S4 фірми TOSHIBA. Це – чотирирізівний комп'ютерний томограф, який дає змогу проводити обстеження органів і систем організму людини з побудовою 3D-реконструкцій, ангіографій судин головного мозку, черевної порожнини, верхніх і нижніх кінцівок. Це дозволяє виявити пухлини, аневризми головного мозку. Загалом переважають пацієнти з гострим порушенням мозкового кровообігу, таким недужим надаємо цілодобову допомогу. Важливо, щоб хворого швидко допомога доправила до нас у проміжку так званого «терапевтичного вікна», аби наші фахівці змогли провести проце-

Доцентку кафедри гістології та ембріології ТНМУ ім. І. Горбачевського Лідію Василівну Якубишину в нашому університеті знають усі. За понад п'ятдесят років своєї діяльності у виші вона виховала не одне покоління студентів. Серед професорів, доцентів університету – її колишні учні. Вона – вже частинка історії нашого університету, точніше, одна з найкращих представниць, яка віддала всю свою любов і науковий потенціал рідній альма-матер. Сьогодні Лідія Василівна – в нашій «Вітальні».

«МОЄ ДИТИНСТВО ПРИПАЛО НА СКЛАДНІ ЧАСИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ»

– У кожного своя лінія життя. Де бере початок ваша, Лідіє Василівно?

– Мій життєвий відлік розпочався в одному з найвіддаленіших містечок Волинської області, недалеко від Бреста і практично на кордоні з Республікою Білорусь. Районний центр Камінь-Каширський – рідний та наймажоритивніший куточок сільської Волині. Яка чудова там природа! Повітря, насичене за-

тата. Одного дня до помешкання навідалися німці й почали стріляти. Нас, дітей, переховували в той час у льосі, й коли ми після стрілянини вийшли на подвір'я, то побачили, як одна з куль «протаранила» стіну, залишивши невеликий отвір. Дуже страшно було.

Пригадую перші повоєнні роки, саме тоді я пішла до школи, але першого дзвінка, такого, як у нинішніх першачків не було, бо кругом розруха. Те, що відбувалося в країні, віддзеркалювалося й на дітях, а влада не дуже намагалася вберегти дитячі душі. Якоюсь на подвір'я міліції, з яким межувала наша школа, привезли та «насадили на кіп» «бульбашів». Ми ж через дірку в паркані ходили дивитися на ті мертві закривавлені тіла, яких було доволі багато. Ніхто нас не стримував, навпаки, представники місцевої влади ще й підбурювали, мовляв, ідіть подивіться, що буде з тими, хто протистоятиме зміцненню радянської влади. Певна річ, це було вдовиче не для дитячої ще несформованої психіки, навіть дорослі жахалися того місяця. Привели нас, ще зовсім малих школярів, також подивитися, як будуть «судити» в районному будинку культури сім'ю, що ховалася в лісі та виступала проти радянської влади. На це показове судилище тоді зігнали людей з усього міста, родину засудили до страти й навіть дітей не пошкодували. А ще не забути страшні пожежі в ті часи, цілі вулиці в

місті горіли, люди позбувалися помешкань, але хто підпалював, нікому не було відомо. Повоєнні роки були дуже голодними, о другій годині ночі із сестрою займала чергу до крамниці, щоб купити шматочок хліба. Коли о дев'ятій годині продавчиня відчиняла двері, то люди, падаючи на інших, стрімголов кидалися до

Коли одинадцять минуло (1951 р.)

пахами столітніх сосен та ялин, озера з прозорою та чистою водою, неподалік річка Прип'ять, все майже так, як змальовувала Леся Українка в своїй поезії.

Зростала я в звичайній сім'ї – тато працював робітником, а мама була домогосподаркою. Вдома мати працювала не покладаючи рук у прямому значенні цього слова, була гарною кравчинєю та обшивала чи не всю округу. Так заробляла на хліб.

Моє дитинство припало на складні часи Другої світової війни. Холодне та гірке життя дарувало дуже мало приводів для радощів, ми просто виживали в тодішньому світі, під кулями, натиском ворога й постійним відчуттям, що поруч криється небезпека. З одного боку, наступали німці, з іншого – не давали життя представники НКВД, утверджуючи свою владу. В лісі ж у криївках ховалися патріоти, гадаю, це були воїни Української повстанської армії, їх у нас називали «бульбаші».

Зі спогадів того часу в пам'яті зринає хата моїх батьків, де ми мешкали разом з братами мого

прилавка, бо боялися, що не вистачить. А про дітей у черзі ніхто й не замислювався.

Дуже добре запам'ятався 1953 рік, особливо день, коли в школі оголосили, що помер вождь усіх народів Сталін. Хтось зі школярів і справді щиро плакав, дехто робив вигляд, що дуже сумує, а для мене ця звістка була промінчиком надії та сподівання, що ось, нарешті, випустять татка, який відбував покарання за «політику» у в'язницях Сибіру. Його звільнили, але аж через рік.

У школі я навчалася до сьомого класу, а згодом вирішила вступати до медичного училища. В нашому місті було ще й музичне та педагогічне, але я чомусь вважала, що моє покликання – медицина, може, через те, що завжди старалася допомагати іншим. В училищі дуже полюбила медицину, яка згодом стала справою всього мого життя. Вивчилася на фельдшерку й отримавши диплом з відзнакою потрапила у так звані «п'ятипроцентники». Це відкривало шлях для вступу до медінституту без стажу, бо всі інші мали відпрацювати три роки. За першим

Лідія ЯКУБИШИНА під час навчання в медучилищі (внизу друга зліва, 1957 р.)

Доцентка Лідія ЯКУБИШИНА:

разом не вступила, бо іспит з хімії, яку в училищі викладали на дуже високому рівні, я склала на «задовільно», отож за конкурсом не пройшла. Наступного ж року вже потрібно було скласти три іспити – фізику, хімію

відділенні, й на кожне чергування не йшла, а «летіла» мов на крилах, отож на сто відсотків була впевнена, що ця професія – моя. Вчилася надто завзято. Першу, доволі важку літню сесію, а згодом і зимову, де було

вступила, бо іспит з хімії, яку в училищі викладали на дуже високому рівні, я склала на «задовільно», отож за конкурсом не пройшла. Наступного ж року вже потрібно було скласти три іспити – фізику, хімію

вступила, бо іспит з хімії, яку в училищі викладали на дуже високому рівні, я склала на «задовільно», отож за конкурсом не пройшла. Наступного ж року вже потрібно було скласти три іспити – фізику, хімію

вступила, бо іспит з хімії, яку в училищі викладали на дуже високому рівні, я склала на «задовільно», отож за конкурсом не пройшла. Наступного ж року вже потрібно було скласти три іспити – фізику, хімію

Одруження. Лідія та Григорій ЯКУБИШИНІ (1966 р.)

та на вибір – твір чи англійську, що, зрозуміло, ускладнило мою ситуацію, отож знову не пройшла за конкурсом. Поталанило лише втретє, коли я вже мала три роки стажу. Самотужки студіювала ці предмети ночами, після роботи в лікарні. Розв'язувати задачі з хімії їздила влітку тренувати до сестри в Кременець, репетиторів тоді ж не було, та й коштам де було узятися. Втім, мої старання увінчалися успіхом.

– І якого вишу стали студенткою?

– Вступила до Тернопільського медичного інституту, який щойно організувався. Обрала цей виш, бо сестра моя вчилася в Кременецькому педінституті, в неї вже на той час була сім'я, отож я гадала, що матеріально буде легше. На перший курс вступила цілком вмотивовано. Два роки відпрацювала в хірургічному та рік у пологовому

вступила, бо іспит з хімії, яку в училищі викладали на дуже високому рівні, я склала на «задовільно», отож за конкурсом не пройшла. Наступного ж року вже потрібно було скласти три іспити – фізику, хімію

вступила, бо іспит з хімії, яку в училищі викладали на дуже високому рівні, я склала на «задовільно», отож за конкурсом не пройшла. Наступного ж року вже потрібно було скласти три іспити – фізику, хімію

п'ять іспитів, склала на «відмінно». Отримувала підвищену стипендію. Вирішила, що мушу тримати цю планку, отож й надалі добре вчилася. Мешкала в гуртожитку на вулиці Руській, у кімнаті було ще п'ять дівчат, жили дуже дружно, складні часи були, але ми давали собі раду. В день стипендії відклали відповідну суму грошей на продукти, зорганізували чергування по кімнаті, тому завжди був порядок, а на столі парували борщ. Ми так здружилися, що були мов одна сім'я, і навіть коли вже поїхали в різні куточки України, то зв'язків не припиняли. Та й зараз іноді зустрічаємося, часто телефонуюмо одна одній, моя близька подруга мешкає в Хмельницькому, вона заступниця головного лікаря обласної лікарні, двічі нагороджена орденом княгині Ольги, а я тішуся її успіхам.

«МОЯ РОБОТА ДАЄ СИЛИ РАДІТИ, НАСОЛОДЖУВАТИСЯ ЖИТТЯМ, ТВОРИТИ»

Студентська дружба вивірена часом, вона міцна та, як мовиться, навки. Були, звісно, в нашій групі й хлопці, вони також добре вчилися, а вночі, щоб заробити якусь копійку, йшли розвантажувати на залізничний вокзал вагони, а зранку — на заняття. Багато було молоді після медичних училищ, тому працювали на чергуваннях в лікарнях, на «швидкій».

«З УСІХ ЗАПРОПОНОВАНИХ ВАРІАНТІВ Я ВИБРАЛА КАФЕДРУ ГІСТОЛОГІЇ»

— Яку ж спеціалізацію вирішили обрати?

— Трапилося так, що в моєму житті знову склалася та сама ситуація — я закінчила інститут з відзнакою та потрапила в «п'ятипроцентники», до речі, нас було троє на увесь курс. Це означало подальшу перспективу на науковій роботі. Із запропонованих варіантів — гістології, біохімії та анатомії, я, зрозуміло, не дуже хотіла щось вибрати, бо мріяла про практичну медицину, в мене був чималий досвід роботи в пологовому будинку, хірургічному відділенні. Але місць на клінічній кафедрі не було. Пригадую, як тодішній ректор Петро Омелянович Огій, який для нас, студентів, був беззаперечним авторитетом, навіть телефонував до міністерства, щоб якось сприяти моєму бажанню. Знайшлося одне місце в аспірантурі, але мені цей варіант не дуже сподобався, бо я не знала, як

ципліну тоді. Можливо, в ті часи мені видавалося, що її викладали не на найвищому рівні — був один підручник на всю групу, лекції читали російською. Щоправда, коли вже склали іспити з цього предмета, то я добре вивчала матеріал ще й намагалася й іншим пояснити. Частенько всією групою ми збиралися, аби разом готуватися до іспитів і коли наставала моя черга пояснювати, то завжди намагалася «втиснути» тему в певний асоціативний ряд, щоб краще запам'яталося.

Мене прийняли на кафедру гістології Тернопільського медичного інституту на посаду асистента. Тоді саме розпочалася ера електронної мікроскопії, з'явилися нові методики й зріс

Лідія ЯКУБИШИНА з найдорожчими подружками (в день зустрічі з випускниками, 2005 р.)

рівень викладання цієї дисципліни. З цього й розпочалася любов до гістології як науки. В ті часи кафедрі очолювала професор Інна Петрівна Тюріна, знаний науковець, чудова людина. Дослідницьку діяльність я розпочала під керівництвом професора Івана Васильовича Шуста. Він зібрав так звану групу «космонавтів», до якої, крім хлопців-дисертантів, увійшла також я. В підвальному приміщенні морфологічного корпусу розмістили таку центрифугу, на кшталт тієї, що тренуються космонавти, і ми проводили експерименти з космічного перевантаження. Тема надзвичайно актуальна в сімдесяті роки, можливо, тому, що її недостатньо ще вивчили науковці. Ми досліджували вплив космічного перевантаження на різні органи та системи людського організму. Всім «роздали» різні органи й хтось спостерігав, як поводить себе серце, комусь дісталася печінка, нирки, мені ж довелося проводити дослідження надниркової та щитоподібної залози. Вивчала, що відбуваєть-

Родина ЯКУБИШИНІХ у Тернопільському драмтеатрі (1996 р.)

ся з цими органами під час перевантаження на гістологічному та гістохімічному рівні. Експери-

менту ставили на білих мишах, але біда була в тому, що не вистачало реактивів, навіть предметні скельця, на які наносили мікропрепарати, вважалися великим дефіцитом. Пригадалося, як один з хлопців-студентів збирав по підвалах тоненьке скло, різав його, а далі вже на мене робота чекала — помити та підготувати для дослідів. Якось поїхала на курси до столичного

Лідія ЯКУБИШИНА зі студентами (вересень 2002 р.)

Інституту ендокринології та обміну речовин і там мені вдалося «дістати» трохи реактивів. Яка це була радість! Наукової літератури також не вистачало, в наших книгозбірнях її взагалі не існувало, тому я частенько їздила до Києва в центральну бібліотеку й там по крупинках вишукувала інформацію та виписувала її на карточки, в зошити. Вся моя дослідницька робота згодом вили-

— Як надалі складалася ваша наукова кар'єра?

Лідія ЯКУБИШИНА в електронномікроскопній лабораторії зі студентами (2010 р.)

— Життя так повернулося, що мене захопила громадська робота та я понад двадцять років пропрацювала завучкою кафедри. Чомусь серце покликало саме до організації навчального процесу, хоча в ті часи це громадське навантаження й не оплачувалося, але я намагалася, щоб на нашій кафедрі необхідних засобів навчання було в достатку. Пригадую, яке велике розмаїття методичок ми в ті часи випускали — і до занять, і до іспиту, готувала робочі плани, програми. Відповідала за підготовку ситуаційних задач, а коли слайди та мікрофотографії з'явилися, ми й собі придбали на кафедру цю новинку та почали використовувати в навчальному процесі. Роботи було чимало. Чого лише одні звіти, які здавали до методичного кабінету, вартували! Також мене призначили матеріально відповідальною за обладнання, бо знали, що я пунктуальна людина, але мені така ділянка роботи подобалася й я з радістю її виконувала. В ті роки до керівництва кафедрою став

Сергій Андрійович Сморчок, з яким завжди могла порадитися, обговорити деякі організаційні питання, він був людиною слова, а від керівника дуже багато залежить. Запровадили й взяли ми з ним до нової, ще не достатньо вивченої на ті часи теми лікування опікової хвороби. Сергій Андрійович свою докторську присвятив цій тематиці, щоправда, працював над нею десять років. Ми ж усією кафедрою розпочали новий виток наукових пошуків, власне, в цій галузі. Багато відтоді кандидатських дисертацій наших викладачів були присвячені саме питанням комбустології.

Багато років мені довіряли кураторство студентських груп. Пригадалося, як одного разу група іноземців зорганізувала вечір національної культури в гуртожитку, готували плов, а я вчила їх ліпити вареники, українські студенти той час підспівували та грали на музичних інструментах, потім всі взялися до танцю, дуже весело й радісно провели час. **(Продовження на стор. 10)**

Лідія ЯКУБИШИНА на демонстрації зі студентами кураторської групи та донькою Іриною (1974 р.)

складеться все через три роки, після закінчення навчання, адже в мене вже була сім'я, чоловік працював у Тернополі. З усіх запропонованих варіантів я вибрала кафедру гістології, хоча, зізнаюся, не дуже любила цю дис-

ДОЦЕНТКА ЛІДІЯ ЯКУБИШИНА: «МОЯ РОБОТА ДАЄ СИЛИ РАДІТИ, НАСОЛОДЖУВАТИСЯ ЖИТТЯМ, ТВОРИТИ»

(Закінчення. Поч. на стор. 8-9)

Мені ж хотілося більше долучити іноземців до нашої культури, традицій, аби вони повезли на свою батьківщину гарні споми-ни про навчання в ТНМУ та жит-тя в Україні. Не можу не згадати ще одне громадське доручення — кілька років поспіль була головою комісії зв'язку з випуск-никами нашого університету ще в часи ректорства Івана Семено-вича Сміяна. В мої обов'язки вхо-дило відстежувати маршрут ви-пускника та з'ясовувати, чи дої-хав він до місця призначення, а також хто працює за своєю спеці-альністю, а хто — ні. Навіть вела переписку з ними та проводила анкетування, контактувала з об-ласними відділами охорони здо-ров'я. Фіксувала нестандартні випадки. Чималий пласт справ доводилося переробляти, а на-прикінці кожного року готувала звіт, який представляла на рек-

що це вже патологічна ознака, але я її не слухаю, бо це мій жит-тевий принцип. Перефразуючи Чехова, можу сказати: в лю-дини всюди має бути порядок — і на обличчі, і в одязі, і в душі. А ще — найголовніше впорядкува-ти власні думки.

— Чим любите займатися на дозвіллі? Як відпочиваєте?

— Змінюючи заняття. Дуже люблю працювати на городі, в саду, цікавлюся політичним жит-тям країни. Аналізую події сучас-ного життя, щоправда, ре-альність аж ніяк не тішить. Шко-да, але пророчими стали слова нашого Кобзаря: «оглухли, не чують, кайданами міняються, правдою торгують...».

Коли про нашу рідну мову нині з високих трибун кажуть «какая різниця», то «не однаково мені», бо я щиро вболіваю за наше майбутнє, дітей, нове покоління, якому творити Україну, а мова

Родина Якубишиних вітає внучку Тетяну із закінченням ТНМУ (2010 р.)

Щира, комунікабельна людина, зібрав чималу бібліотеку, де 200-томник зібрання світової літера-тури, серія «ЖЗЛ», повне зібран-ня творів українських, російсь-ких і багатьох зарубіжних письменників. Є репродукції кар-тин світового та українського ми-стецтва й видання з історії Ук-раїни. Книга — для мене велика цінність, тому ця бібліотека це мій великий скарб. Кажуть, щоб бути щасливим, потрібно побудувати хату, виростити сад і ви-ховати сина. Всі три завдання в житті я виконала.

— Ваші діти також обрали медицину?

— Не лише діти, але й внуки. Донька, син та онука закінчили наш університет.

— Що надихає вас у житті?

— Бажання допомагати дітям і внукам, які нині є сенсом мого життя.

— А спонукає замислитися?

— Чи правильно я прожила життя. А в глобальному сенсі — що ж буде з нашою планетою, Україною, яка розтерзана нині ворогами?

— Які речі є найдорожчими для вас у житті?

— Здоров'я всієї моєї родини. Моя робота, яка дає сили раді-ти, насолоджуватися життям, творити.

— Чого б ніколи не вибачи-ли друзі?

— Зради.

— Що найбільше приваблює в чоловіках?

— Розум. Шляхетна поведінка, галантність. Щоб людина була цікавим співрозмовником, з при-таманим почуттям гумору, та-кою, як був мій чоловік.

— Якою повинна бути справ-жня жінка?

— Вона цінує свою сім'ю, яка

борода, часто слухаю твори Миколи Лисенка, особливо люблю оперу «Наталка Полтавка», ще зі школи пам'ятаю цю чарів-ну музику, звісна річ, українські пісні, зокрема, Володимира Іва-сюка. З письменників моя найу-любленіша поетеса — Ліна Кос-тенко, багато перечитала творів Оксани Забужко, Василя Шкля-ра, Уласа Самчука.

— Яка пора року найбільше надихає вас на життєву ак-тивність?

— Весна. Час, коли оживає мій сад.

— Життєве кредо?

— Цінувати те, що подарував у житті Всевишній. Вірити в кра-ще майбутнє, не зважаючи на обставини.

— Якщо б довелося почати життя спочатку, що змінили б у ньому?

— Я б залишила все, як є.

Лариса ЛУКАЩУК

27 грудня Лідія Василівна Якубишина відзначила свій ювілейний день народження. Колектив «Медичної ака-демії» щиро вітає її з цією славною подією у житті та зичить міцного здоров'я, гарно-го настрою, здійснення за-

Лідія ЯКУБИШИНА на ювілеї професора К.С. Волкова (2006 р.)

тораті. Ще була членкинею нау-кової комісії з первинної доку-ментації із захисту дисертації. До цієї комісії входили голова — професор Ярослав Іванович Гонський, я та доцент Дорогий. Нам було доручено перевіряти первинну документацію дисер-тантів. Ми відвідували теоре-тичні та клінічні кафедри і пере-віряли протоколи проведених експериментів, наявність препа-ратів, словом, чи достовірні ек-спериментальні дані, які зібрав дисертант.

— Ніколи не шкодували, що так і не вдалося стати прак-тикуючим лікарем?

— Ні. Я переосмислила для себе цю спеціальність, яку послала сама доля, змогла наповнити її новим змістом та отримати великий позитив від спілкування зі студентами. Ця робота відпові-дає моєму темпераменту, харак-теру.

«МОЯ РОДИНА — МОЄ ЖИТТЯ»

— Яка ж риса характеру вам найбільш притаманна?

— Дуже люблю в усьому порядок. Донька іноді навіть каже,

— це ж генетичний код кожної нації.

— Ваше особисте життя було щасливим?

— Так. Всевишній подарував мені багато років щасливого життя, зокрема, й подружнього, з моїм чоловіком, який, на жаль, уже відійшов у засвіти, але він багато років був моїм щирим другом, порадником, рідною людиною. Трудився головним інженером-теплотехником Терно-пільського фарфорового заводу.

Лідія ЯКУБИШИНА у своєму квітучому саді (2018 р.)

Лідія ЯКУБИШИНА під час зустрічі з однокурсниками (2010 р.)

для неї на перших позиціях. А ще — вміти створювати до-машній затишок, бути береги-нею своєї родини, стати поради-ницею для дітей. Мудрість жінки — це велике мистецтво, якому потрібно вчитися все життя.

— Якби ви виграли мільйон, куди б витратили гроші?

— Поділила між дітьми, внука-ми та правнуками, вклала б ці гроші в їхній розвиток.

— Робота для вас це...

— ... усе моє життя. Мій стаж — 67 років безперервної праці.

— Найулюбленіший з компо-зиторів, письменників?

— Люблю творчість автора все-світньовідомого «Щедрика» Миколи Леонтовича, пісні Май-

думів і мрій. Мирного неба, приємних випадковостей вам на життєвій дорозі! Щоб Гос-подня ласка зігривала та дару-вала щастя й благодать у душі, шановна Лідіє Василівно!

*Хай літа не спадають листом,
Хай квітнуть і плодоносять,
Як сади навесні — щедрим
цвітом,
І врожаєм рясним — під
осінь!*

*Хай приносять у дім —
достаток,
В душу — радість, для серця
— спокій!*

*Дай вам Бог на землі ще
багато
Світлих днів і щасливих років!*

ЛЕСЯ РОМАНЧУК: «МЕНІ НЕ НУДНО НАОДИНЦІ ІЗ СОБОЮ – Я СОБІ ЦІКАВИЙ СПІВБЕСІДНИК»

Лікарка, викладачка, письменниця. Тріада, яку воєдино зуміла майстерно поєднати у своїй долі знана тернопільянка, доцентка ТНМУ Леся РОМАНЧУК. Ще кілька десятиріч тому вона написала, що з вершин, які судилося їй підкорити, обере неодмінно високу та круту. І обирає в різних сферах власного життя. І йде, сповнена любові, сили, великої працездатності, вперед, домагаючись верховин у красному письменстві, медицині, освіті.

– Пані Лесю, нашу розмову хотів би розпочати з ваших поетичних рядків: «Як же їх мало живе поміж нас, жінок із очима-зорями». Це про жіноче щастя йдеться. Жінка – головна постать ваших літературних творів. Що ж, на ваш погляд, таке жіноче щастя та чи зазнали його особисто?

– Жіноче щастя – це часто питання правильного вибору. Молодість помиляється. І тому, кажучи назвами своїх романів, «Софія» довго живе у «Місті карликів» і блукає «Чотирма дорогами» між квітучого та колючого терну. Але серце її повне любові, і Господь це бачить. І нехай у тебе онуки, нехай років багато-багато, небо посилає людину, яку стільки разів описала у віршах і прозі – мудру, сильну, із золотим серцем, сповненим добра та розуміння. Мій чоловік – о. Тарас Коківський – веде кораблик нашого спільного життя вправною й вірною рукою, на ясні зорі, на тихі води. Гроз і негоди ми в житті бачили чимало, досить уже. Той, кому стало сміливості увійти у Море Любові, пливтиме далі Морем Щастя. Варто лиш зважитися.

– Ваше особисте жіноче щастя, більше того – життя починалося, знаю, не в затишних і теплих умовах, навпаки, у холоді взимку та й улітку. Називаєте себе «дитиною Колими». Чому почали свій вимір долі саме у суворому краю?

– Дитину ніхто не питає. Доля вибрала мені цей край батьківщиною, і вона рідна мені досі – сувора, холодна, люта, засніжена Колима – 400 кілометрів північніше від Магадану. Там білі ночі влітку, а взимку – майже суцільна ніч. Там каміння й сопки, сніги й ведмеді, дуже коротке, але буїне літо, там вічна мерзлота й пурга, але по цій землі Леся зробила перші кроки. І вона рідна, хоч ворожа та чужа.

– Чому ненависними радянськом режимові стали ваші батьки?

– Про Колиму мовили: «Клімат плохой, зато общество хорошее». Нашим товариством там, на поселенні, де відбували термін заслання після звільнення з табору політ'в'язні, були дуже

хороші, добрі, світлі люди – українці, латиші, литовці, грузини, білоруси. Але всі вони називалися «ворогами народу». Мій дитячий розум ніяк не міг збагнути – який же він, той народ, якому мій татко та мама вороги? Що вони зробили? Маму засуджено в 19 років за те, що була «членом бандформірованія» – медсестрою УПА й «навчала дітей в націоналістичному дусі», бо через брак учителів мусила вчителювати в родинному Дермані на Рівненщині, у рідному селі Уласа Самчука. А тато був заарештований ще у вересні 1940-го за те, що був членом групи спротиву, яку організували гімназисти Чортківської гімназії. Хлопці швидко побачили справжнє обличчя радянських «визволителів», коли почалися арешти інтелігенції міста. Батько часто повторював: «Я хоч знаю, за що сидів, а вони всі – за що?». Коли заарештували тата, вислали в Казахстан всю родину – дідуся, бабусю, молодшу сестру. Хату конфіскували, повернутися було нікуди.

– Як посвяту своїм батькам, зрештою, всім українцям, які пройшли через ГУЛАГ, треба сприймати вашу художньо-документальну книгу «Лицарі любові й надії». Скільки таких архіпелагів страждань і трагедій довелося пройти століттями нашому народові. Як, на ваш погляд, маємо знати історію України, доходити певних висновків, аби бути твердими у любові до України, вітцівського краю, не піти манівцями російської цинічної пропаганди?

– «Лицарів» критики Леся РОМАНЧУК з чоловіком Тарасом називають «Український КОКОВСЬКИМ після виступу в музеї «Зборівська битва» на Тернопіллі». За підрахунками науковців українці становили понад 40 відсотків в'язнів політтаборів – Кенгіру, Воркути, Норильська. Це – наш біль, кривава частка нашої історії, якої не маємо права забути. Це – ще один акт геноциду українського народу. Росія намагається стерти з пам'яті сліди своїх злочинів. З історії Магаданської області зникають згадки про те, що всі дороги Колими збудовані на кістках в'язнів – у прямому сенсі, золотодобувні приїски Дальстрою створені руками каторжан, золото Теньки, уран Бутугичагу, олово убивчої Сопки оплачені ціною сотень тисяч людських життів. Бо це була «Коліма, звідки не повертаються». Наші батьки вже у засвітах. Але живі ми, діти Колими. Ми пам'ятаємо, ми пишемо, але хто про це читає? Хто вивчає? «Лицарі любові й надії» – документ українського спротиву навіть в умовах тюрем і таборів. Це – хроніка Воркутинського та Кенгірського повстань. А Кенгірське повстан-

ня зламало хребет системі ГУЛАГу. В романі все точно, все за словом самовидців та учасників, за кожним рядком стоїть його величність Документ. Це треба знати. А щоб знати – треба читати.

– Вас захоплює не лише українська історія, а й деяких країн. Ось щойно побачила світ «Донна Анна». Цей історичний роман, що вийшов з-під Вашого пера, занурює читача аж у XVI століття на іспанські простори. Чому вришили поведи читача у минувшину та в далекий світ?

– Люблю історію. І нашу, і далеких країн. Історія донна Хуана та Анни варта того, щоб читати, захоплюватися, поринати. Просто тому, що це – історія кохання.

– Уже трохи навіть порозмовляли про Ваші літературні твори. Але, відаю, що починали власний творчий шлях усе-таки не з прози, а поезії.

Як узагалі відчули, що мусите ділитися своїм красним словом з тисячами людей?

– З тисячами? Спершу мої пісні під гітару слухали студенти в кременецьких лісах. Потім – сцена. Потім допит у КДБ – що за антирадянщину співаю? Потім перша збірка – «Синьооке диво». Вірші не питають, коли їм приходити, що ти збираєшся з ними робити. Вони прилітають, ти записуєш. Люди читають, слухають – дякую їм.

– Колись Ви мовили, що кожен письменник оголює свою душу в творах. Це важко? Чи з власного життєпису щось даруєте своїм літературним героям?

– Хоч би як письменник намагався вас переконати, що в його творах живе якийсь особливий персонаж – ліричний герой, не вірте. Кожен герой – це сам письменник – хай то буде дон Хуан, поетеса Оляна, гоблін, ельф чи поросятко. Він

чинить за задумом автора те, що письменник сам хотів би вчинити, але не може чи боїться – за деякі вчинки й посадити можуть. Поросятко говоритиме голосом автора, словами автора, висловлюватиме думки автора. Бо інших просто не існує. Ельф кохатиметься так, як хотів би автор, але хто йому дозволить? А ельф – сотворіння ефірне, втілює авторські фантазії – і далі полетів. Гоблін вчинятиме капості, за які автору намілять піку та виб'ють два зуби. А гоблінові що – він же гоблін. Крутий дон Хуан битиметься на шпагах, а донна Анна ходитиме в оксамитовій сукні замковим парком, бо пані Леся хотіла б, та не в тому столітті народилася. Тому в прозі ви бачите повний портрет того, хто її писав. У прозі неможливо не спроектуватися, хоч би як ховався. Душу оголювати не важко. Була б вона того варта.

*Душа – троянда між квітками,
не зла, не чорна, не лиха,
а що люблю – хай кине камінь
у мене, хто з вас без гріха.
Я з одкровеннями не лізу,
та проти іншого не згірш.
Сеанс душевного стриптизу –
мій кожен вірш.*

– Як узагалі збираєте-просіваєте матеріал для власних творів?

– Матеріал і теми приходять самі. Щойно зачіпаєш тему – і матеріал сиплеться, мов із неба. І питаю: «Господи, навіщо ти це робиш зі мною?». Відповідь: «Щоб ти про це написала».

– Зараз Ви звернулися й до написання творів християнського змісту. Спонукав який конкретний випадок чи це потреба вашої душі?

А може, навіть те, що народилися в день, коли вшановуємо хрестителя Русі – Володимира Великого?

– Народитися у день Володимира Великого, та ще й рівно через 1000 років після нього – це знак. Потім був інший – мене привело у Рим, і вже 15 років живу давнім Римом. Навіщо? Спершу не знала. Потім зрозуміла – послала вивчати епоху та місце події. Бо згодом прийшов Климент Римський та його дружина Домітілла. В катакомбах Домітілли випадково побачила давнє карбування на мармурі: як і дві рибки – символ християнського шлюбу. Це було 10 років тому. Тепер цей знак на наших з Тарасом шлюбних обручках. Хіба ж не знак, що за чоловіка мені послано свяченика, щоб мати поруч того, хто приведе до церкви, хто є бездонним скарбом християнської та української історії, знавцем чистого Божого Слова? Коли Господь веде, не опи-

райся, йди за Ним, бо «Благословен, хто йде».

– Наскільки Вам важлива думка читачів, не кажучи вже про літературних критиків?

– Письменник пише не для критиків, а для читачів. Найвище визнання, коли чуєш: «Я прочитав усі ваші книжки». А це понад 30 томів. А критики... Критики таких великих творів не читають.

– Писати поезії, романи, схоже, Вам виявилось замахом. Тож узяти в руки ще й гітару. Про що прагнете співати найбільше?

– З гітари все й почалося. Пісень майже 200. Вони різні – про наше минуле, про батька, про Колиму, хто про це напише, як не я? Про кохання. Чимало веселих, кумедних, люблю, коли люди в залі сміються. А тепер ми співаємо дуетом з Тарасом – чи не Господнє диво? «Два серця і дванадцять струн» – так називається наша програма. Тарас – професійний гітарист. Сам пише чудові пісні та вірші. Уміє все, чого не вмю я, – записує аудіо, створює відео, він фотограф, документує кожну мить краси навколо, щоб світ не забув, яким прекрасним був учора.

– Давайте з вашого творчого, так би мовити, меридіану перейдемо до витоків вашої професії. Нині ви – кандидатка медичних наук, доцентка Тернопільського національного медичного університету імені Івана Горбачевського, автор і співавтор численних підручників і статей з акушерства та гінекології. Чому вибрали медицину, а в ній – ще й складну царину?

– Колима... Все почалося там. Я в дитинстві часто хворіла, більше пригадую лікарню, ніж дім. Люди в білих халатах у тих лютих місцях були єдиними, хто рятував, всі інші – вбивали. І тато з мамою не раз повторювали: «Хай Леся буде лікарем, лікарю в зоні найлегше». Чому акушерство? Це – радісна робота. Не можу бачити смерть. От не можу. А щоденне диво нового життя дає сили у найважчій біді. Задля цього варто жити, цього варто навчати студентів. Це роблю вже понад 40 років.

– Колись Ви прорекли: «Сила таланту – творити добро з нічого. З чогось – кожен зможе». Оце «з нічого», як тяжко Вам викресати, відобути? Скільки сил і моці треба? Чи це просто Божа іскра, натхнення, велика працездатність?

– Праця створила людину, і людина злізла з пальми. Надмір праці кидає її під пальму, коли вже викресати й відобути з нічого – нічого. Але потім з пальми падає банан або солодкий фінік, чуєш гулю на чолі й чухраєш далі. Бо благословен, хто йде. (Продовження на стор. 13)

ОСОБЛИВОСТІ ШКІРИ РУК І ДОГЛЯД ЗА НЕЮ В УМОВАХ НЕСПРИЯТЛИВОЇ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ

Найбільший орган людського тіла – це шкіра, її площа складає близько 2 м². Їй властива велика чутливість, адже функції шкіри – сприймати та передавати сигнали про зовнішні зміни в центральній нервовій системі.

АНАТОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Шкіра, підшкірна клітковина та м'язовий каркас шкіри рук слабо розвинені, а наявні фасції захищають глибокі судинно-нервові утворення. Шкіра тильної сторони кисті за будовою відрізняється від шкіри долонь. У ній добре виражений епідермальний шар і, по суті, відсутня гіподерма. Завдяки такій будові шкіра більш еластична. В епідермісі міститься багато меланіну, який захищає її від впливу ультрафіолету; з віком фотостаріння шкіри рук проявляється пігментацією. Шкіра долонь, наплавки, дуже щільна та жорстка. Вона міцно з'єднана з підлеглими тканинами й її нелегко взяти в складку. На поверхні долонь розташовано дуже багато нервових закінчень, а також виходи сальних залоз. За станом шкіри рук можна діагностувати дерматологічні, системні аутоімунні захворювання, хворобу Рейно, вегетосудинну дистонію, гіпергідроз та інші.

З віком зниження бар'єрних властивостей шкіри призводить до втрати еластичності та пружності, знижується гідратація епідермісу, зростає шорсткість, з'являються тонкі зморшки й пігментні плями, на тлі стоншення шкіри та зменшення обсягу підшкірно-жирової клітковини стають помітні вени й сухожилля, а також деформація кісткового скелета кистей.

ДІЯ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ

Руки частіше, порівняно з іншими ділянками, зазнають впливу природних чинників (низька й висока температури, ультрафіолетове випромінювання, вітер і постійні фізичні навантаження, що посилює клінічну картину).

Фізіологічні процеси старіння та вплив факторів зовнішнього середовища негативно впливають на властивості шкірного покриву: істотно знижуються її захисні властивості, змінюється структура, втрачається еластичність, з'являється надмірна сухість. Постійне миття рук викликає руйнування природного ліпідного бар'єру шкіри. Небезпека зростає при використанні агресивних очищувальних і миючих засобів. Порушення поверхневого бар'єру внаслідок змивання ліпідного шару унеможливує утримання вологи й швидкість втрати води зростає. Крім того, водопровідна вода містить велику кількість солей та

є жорсткою, що призводить до мікротравмування шкіри й порушення її балансу.

Часте миття та дезінфекція рук – найефективніші заходи запобігання поширенню інфекційних захворювань, у тому числі й актуальної нині коронавірусної хвороби. На жаль, постійне миття рук і використання антибактеріальних засобів можуть негативно впливати на стан шкіри. Не є таємницею, що до складу будь-якого миючого засобу входить ціла низка хімічних речовин, які мають розчиняти й змивати жир та забруднення з поверхні шкіри. Подібно діють вони також на ліпідну мембрану шкіри (розчиняють жири, наприклад, кераміди). Внаслідок цього шкіра стає сухою (часто її порівнюють з пергаментом). Певні хімічні речовини сприяють втраті зв'язків між клітинами епідермісу, що призводить до виникнення сухості та лущення. Шкіра, позбавлена захисного ліпідного шару й з'єднань між епітеліоцитами, більше схильна до пошкодження миючими засобами та дезінфек-

ЩО ВИКЛИКАЄ ДЕРМАТИТ РУК?

У багатьох людей дерматит рук трапляється внаслідок прямого пошкодження шкіри різними хімічними речовинами, а також подразниками, особливо милом, миючими засобами та багаторазовим контактом з водою. Це називають іритативним контактним дерматитом.

Контакт шкіри з алергенами, такими, як духи, ароматизатори, метали, гума або шкіра, також може викликати дерматит у людей, які мають алергію на ці речовини. Це називається алергічним контактним дерматитом.

Проте в багатьох випадках причина дерматиту рук у пацієнта невідома й критичний чинник встановити неможливо. Часто причиною дерматиту рук також є, наприклад, поєднання atopічного дерматиту й іритативного або алергічного контактного дерматиту.

Які симптоми дерматиту рук? Уражені ділянки шкіри на дотик можуть бути гарячими та бо-

ЧИ МОЖУТЬ ІНШІ ХВОРОБИ ШКІРИ ВИГЛЯДАТИ ЯК ДЕРМАТИТ РУК?

Псоріаз рук може бути подібним на дерматит, особливо коли на долонях є товсті лускаті плями. Стригучий лишай або грибова інфекція також викликають сверблячі лускаті висипання. Ці захворювання зазвичай починаються на ногах або в паху, але можуть поширюватися на руки та нігті, а іноді вражають лише одну руку. Для проведення диференційної діагностики необхідне проведення аналізів, які призначає лікар.

ЧИ МОЖНА ВИЛІКУВАТИ ДЕРМАТИТ РУК?

У більшості випадків лікування дозволяє контролювати стан, але не виліковує цілком. Раннє виявлення та лікування допоможуть уникнути проблем, пов'язаних з дерматитом рук. У людей з алергічним контактним дерматитом уникнення алергена може допомогти зменшити або ліквідувати прояви дерматиту.

Зволожувальні засоби (пом'якшувальні засоби, емолієнти) є важливою частиною лікування дерматиту рук. Вони допомагають відновити пошкоджену шкіру ззовні та зберегти вологу всередині шкіри, роблячи її знову м'якою та еластичною. Їх слід застосовувати багато разів упродовж дня й щоразу, коли шкіра стає сухою. Вони також зменшують ризик виникнення вторинної бактеріальної інфекції. Використання пом'якшувальних миючих засобів як заміників мила дуже важливе, адже вони не тільки очищають шкіру, а й не пересушують і не пошкоджують її, як рідке або тверде мило.

Стероїдні креми та мазі є найпоширенішим способом лікування дерматиту рук. Вони усувають симптоми та заспокоюють запалену шкіру. Зазвичай потрібні стероїди більш концентровані, адже м'які засоби (1 % гідрокортизон) не працюють на товстій шкірі. Їх застосовують двічі на день. Обов'язкове застосування за рекомендацією лікаря відповідно до показань.

Антигістамінні засоби при дерматиті рук ефективні зрідка. Ці препарати не приносять користі для більшості людей з екземою та їх не рекомендують для рутинного застосування. Іноді прийом виправданий протягом декількох днів, при гострій фазі процесу.

Інгібітори кальциневрину – це креми та мазі, які використовую-

ють для лікування дерматиту замість стероїдів. Хоча їх ефективність менша, ніж сильних глюкокортикостероїдів, вони не призводять до ризику виникнення атрофії шкіри. Часто можуть викликати відчуття печіння після нанесення.

Ультрафіолетову (УФ) терапію використовують для лікування дуже тяжкого дерматиту.

Системні глюкокортикостероїди можна приймати протягом кількох тижнів при сильному загостренні дерматиту рук. Зазвичай дозу зменшують поступово протягом кількох тижнів. Триваліший прийом не рекомендують через побічні ефекти.

Алітретиноїн створений на основі вітаміну А та його фахівці призначають при тяжкому тривалому дерматиті рук. Курс лікування зазвичай триває до 6 місяців. Цей препарат протипоказаний під час вагітності.

Системні імунодепресанти – азатіоприн, циклоспорин і метотрексат – це потужні препарати, які іноді призначають для лікування тяжкого дерматиту рук. Такі методи лікування зазвичай призначені для більш тяжких випадків або коли інші варіанти лікування не дозволяють контролювати симптоми. Пацієнтам, які приймають імунодепресанти, необхідно регулярно контролювати показники крові.

ПРОФІЛАКТИКА ДЕРМАТИТУ РУК. ЩО МОЖНА ЗРОБИТИ?

Необхідно завжди (і на роботі, і вдома) використовувати захисні рукавички при контакті з подразнювальними хімічними речовинами та водою.

Вибір матеріалу для рукавичок (гума, ПВХ, нітрит тощо) залежить від того, з якими хімічними речовинами або алергенами ви збираєтеся працювати. Рукавички повинні бути чистими та сухими всередині. Можна одягти під них барвняні рукавички (або відразу вибрати рукавички з підкладкою), якщо доведеться працювати тривалий час. Якщо саме використання рукавичок призводить до виникнення дерматиту, то перед впливом ймовірних подразників на руки слід нанести захисний крем. Після виконання роботи необхідно обережно вимити руки з м'яким миючим засобом, ретельно висушити, а потім зволожити за допомогою спеціальних засобів.

Коронавірусна хвороба (COVID-19) й надалі поширюється планетою, випереджаючи можливості та ресурси систем охорони здоров'я в усьому світі. Оскільки вірус дуже заразний респіраторним шляхом (краплі від інфікованих людей поширюються при кашлі або чханні) та при контакті із забрудненими поверхнями, передачу й поширення в суспільстві можна знизити шляхом регулярної та ретельної гігієни рук.

(Продовження на стор. 13)

торами. Антисептичні засоби на основі спирту денатурують білки, тому пошкоджуються вірусні капсиди та бактеріальні оболонки. Це дозволяє знищити мікроорганізми на поверхнях, на які потрапляє санітайзер. Але подібно діють антисептичні речовини й на шкіру. Денатурація білків, що входять до складу клітин шкіри, призводить до ущільнення та жорсткості її поверхні.

ЩЕ ТАКЕ ДЕРМАТИТ РУК?

Дерматит рук або екзема – це поширене явище, ними може страждати майже кожна 20 людина. Захворювання може початися в дитинстві як прояв генетично обумовленої тенденції до екземи, але найчастіше трапляється в підлітків і дорослих. Дерматит може бути короткочасною проблемою, проте в деяких людей він триває роками й може мати великий вплив на повсякденне життя.

Люди, які перенесли екзему в дитинстві (атопічна екзема), а також ті, робота яких пов'язана з частими контактами з водою та миттям рук, мають великий ризик виникнення дерматиту.

лючими, характерні лущення та свербіж. Елементи висипу – маленькі пухирі, плями, тріщини. Це водночас може призвести до болю при рухах пальцями або кистю.

При дерматиті шкіра рук запалена, червона й набрякла, з пошкодженою сухою або лускатою поверхнею, що робить її шорсткою. Виникають тріщини, які часто кровоточать, іноді на долонях або бічних поверхнях пальців можна побачити невеликі водяні пухирці. Можуть уражатися різні частини кисті. Дерматит рук можуть викликати бактерії, наприклад, стафілококи або стрептококи. Це призводить до більш вираженого почервоління, болючості, утворення кірочок, ексудації, появи плям або прищів.

ЯК ДІАГНОСТУЮТЬ ДЕРМАТИТ РУК?

Діагностику дерматиту проводять шляхом ретельного огляду шкіри. Дослідження інших ділянок тіла підтверджує або спростовує поширення патологічного стану на інші ділянки шкіри.

Патч-тест проводять для виявлення причини алергічного дерматиту.

ПРО ПОДАРУНКИ ДЛЯ САМОТНИХ ЛЮДЕЙ ПОВАЖНОГО ВІКУ ПОДБАЛИ СТУДЕНТИ-МЕДИКИ

Студенти Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського вже не перший рік ініціюють акцію «Миколай про тебе не забуде» для дітей з малозабезпечених сімей, дитячих будинків. Майбутні медики також узяли під опіку геріатричний пансіонат, що в селі Петриків неподалік Тернополя. Ось уже чотири роки Юлія Бандрівська та Таїсія Білоножка (нині – шестикурсниці медичного факультету) зорганізують збір коштів, закуповують подарунки та вітають мешканців геріатричного будинку з прийдешніми святами.

Коли ми вперше побували в Петриківському обласному геріатричному пансіонаті з подарунками, поспілкувалися з людьми золотого віку, побачили їхні очі – здивовані, зі сльозами щастя й розчуження, то зрозуміли, що приїдемо сюди ще не раз. Під час чергових відвідин дехто з них нас уже впізнавав і звертався на ім'я. Після таких поїздок я кілька днів «відходжу», згадую кожну

бабусю й дідуса, як вони раділи нашому приїзду й спілкуванню. І цього річ, навіть в умовах дистанційного навчання та інших обмежень, пов'язаних з каран-

тином, хотілося привітати мешканців геріатричного пансіонату. Порадилися з керівником центру виховної роботи та культурного розвитку Мартою Руденко, як краще це зробити. Дякуємо Марті Ігорівні за підтримку та допомогу. Цей навчальний рік для шестикурсників – останній,

тож вирішили запросити до участі в акції студентів 4 курсу, щоб продовжити добру традицію. Ініціативу підтримали Богдана Бондарук і Валерія Петренко,

курсом та судовою медициною. Організатори висловлюють усміщену подяку. Залучили й першокласників Тернопільських шкіл № 3 та №15. Вони намалювали вітальні листівки кожному мешканцю геріатричного пансіонату.

«Дітям ідея сподобалася. Вони дуже хотіли, щоб їхні малюнки зігріли душу й принесли радість самотнім людям поважного віку, про яких, на жаль, уже немає кому піклуватися, крім держави», – розповіла Мирослава Стульківська, заступник директора з виховної роботи Тернопільської загальноосвітньої школи № 15.

Процес підготовки тривав майже місяць. І от – кошти зібрані, листівки намальовані.. Відтак взялися формувати подарункові пакунки.

«Закупили майже 120 кілограмів фруктів і стільки ж солодощів, 170 пачок чаю. Звернулися до ТОВ «Дюна-Веста» з проханням надати знижку на закупку

170 пар теплих шкарпеток і розповіли про нашу акцію, її мету. Нам не відмовили, за що висловлюємо подяку керівництву компанії. Допомогали пакувати подарунки студенти-волонтери ТНМУ: Максим Войцеховський, Марта Савченкова, Діана-Крістіна Муц-Хомич, Мар'яна Крижанівська, Денис Коростіль, Соломія Лівак, Дмитро Камінський, Дарина Шандрук, Олена Баран, Кхан Мохаммад Шумаєл. Формували подарункові пакети в одноразових рукавичках і в масках», – розповіла Богдана Бондарук.

11 грудня за умов дотримання всіх карантинних вимог відбулася наша поїздка до Петрикова. Мешканці геріатричного пансіонату отримали 170 подарунків від студентів ТНМУ та скільки ж вітальних листівок з прийдешніми святами від школярів. Організатори висловлюють щиру вдячність кожному, хто долучився до важливої та доброї справи. Сподіваємося, ця традиція стане усталеною й до Петриківського обласного геріатричного пансіонату студенти їздитимуть й надалі.

**Таїсія Білоножка,
студентка 6 курсу
медичного факультету**

ПЕРСОНАЛІ

ЛЕСЯ РОМАНЧУК: «МЕНІ НЕ НУДНО НАОДИНЦІ ІЗ СОБОЮ – Я СОБІ ЦІКАВИЙ СПІВБЕСІДНИК»

(Закінчення. Поч. на стор. 10)
Той, хто відпочиває, – теж благословен, але нехай довго не вилігується – до роботи, Божі іскри до пальм не долітають.

– Ви – домашня, родинна жінка? Кухні не боїтеся?

– Кухню я люблю. На моєму сайті є навіть розділ «Кулінарні рецепти» –весело й корисно.

Радісно готувати, коли є для кого. Карантин показав, що я можу сидіти вдома скільки завгодно, й не страждаю від цього. Мені не нудно наодинці із собою – я собі цікавий співбесідник. А з Тарасом нас цілий гурт і невеличкий джазбенд. Наш дім – наше гніздечко, наше кубельце, наша гондола та космічний

корабель. Єдине, чого зараз бракує, – подорожей, наших подорожей, подорожей!!!

– Що таке «вільний час» у Вашому трактуванні?

– Так і знала, що буде питання, на яке не маю відповіді. Вільний час? У письменника та викладача, який працює повний робочий день? Жартуєте?

– Зараз перебуваємо в новорічно-різдвяному часі. Чи любите дарувати якісь презенти, сувеніри рідним, знайомим, друзям? Що вважаєте найкращим для них дарунком? Яких подарунків прагне Ваше серце?

– Дарувати люблю. На ці свята надарувала дітям та онукам

всього пухнастого і теплого – подушок, ковдрочок, накривалок-замоталок, шкарпеточок, рукавичок, щоб їм теплесенко було. А мені? Для мене найкращий подарунок – подорож. Рим – багато разів і хочу ще, Венеція, Париж, Відень, Амстердам – і хочу ще. Плани – замки Луарі, Лондон, Іспанія, Норвегія, Португалія.. Хай це станеться!

**Микола ШОТ
(«Урядовий кур'єр», 19
грудня 2020 р.)
Фото з родинного альбому
Лесі Романчук**

КОНСУЛЬТАЦІЯ

ОСОБЛИВОСТІ ШКІРИ РУК І ДОГЛЯД ЗА НЕЮ В УМОВАХ НЕСПРИЯТЛИВОЇ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ

(Закінчення. Поч. на стор. 12)
Часте миття рук означає тривалий вплив води та інших хімічних або фізичних чинників і може викликати кілька патофізіологічних змін, як-от: порушення епідермального бар'єру, кератиноцитів, подальше вивільнення прозапальних цитокинів, активацію імунної системи шкіри та уповільнений тип реакції гіперчутливості. Можуть виникати побічні дерматологічні ефекти, такі, як надмірна сухість шкіри або навіть контактний дерматит, особливо в осіб з atopічним дерматитом в анамнезі. Ці шкірні захворювання ідеально піддаються лікуванню, а нанесення зволожувального крему відразу після миття рук або після використання портативного дезінфікуючого засобу для рук є наріжним каменем

у запобіганні розвитку екзематозних змін шкіри рук.

У нинішньому глобальному контексті можливе виникнення цих дерматологічних побічних ефектів жодним чином не має змушувати людей відхилитися від суворих правил гігієни рук.

У людей з екземою рук/дерматитом знижений вміст ліпідів (жирів) у шкірі на руках і зазвичай вони повинні уникати мила. Однак у зв'язку з пандемією COVID-19 зараз рекомендують навіть тим, хто страждає на дерматит рук, використовувати мило для миття рук протягом 20 секунд. Потім слід витерти руки насухо одноразовим паперовим рушником. Відразу після миття рекомендують скористатися зволожувальним кремом. Якщо мило та вода відсутні, треба ви-

користовувати дезінфікуювальні гелі для рук.

ВООЗ рекомендує медичним працівникам дезінфікувати руки, розтираючи їх засобом на спиртовій основі, якщо руки помітно не забруднені. У разі помітного забруднення кров'ю або іншими рідинами організму слід вмити руки водою з милом.

Рясне зволоження найжирнішим зволожувальним кремом для рук може допомогти запобігти проблемі. Зазвичай рекомендують легкий зволожувальний крем для рук кожні 1-2 години протягом дня та жирний зволожувальний крем на ніч (під бавовняними рукавичками, якщо не хочете заплямувати постільну білизну).

Тримати руки завжди треба сухими, обережно використовуючи рукавички. Перед робота-

ми у вологому середовищі треба скористатися зволожувальним кремом та одягти легкі бавовняні рукавички, а потім гумові або ПВХ-рукавички для домашньої роботи чи промислові або садові рукавички для тяжких робіт. Кожні 15 хвилин потрібно робити перерву, знімати рукавички й знову зволожувати шкіру рук. Бавовняні рукавички годяться для «сухих» робіт удома, як-от полірування тощо. Хірургічні латексні рукавички можуть бути придатними для делікатної вологої роботи.

Варто уникати прямого контакту рук з миючими засобами, використовувати пральну й посудомийну машини, якщо це можливо. Гель для душу, шампунь і кондиціонер також слід підбирати з обережністю. Перстені слід

носити лише в особливих випадках, ніколи під час роботи, а також уникати дешевих прикрас (18-кратне золото, срібло або нержавіюча сталь безпечні).

Придбайте велику кількість рукавичок і зволожувачів для рук та розкладіть їх у стратегічних місцях удома й на роботі, щоб вам не довелося шукати їх кожен раз, коли вони знадобляться, наприклад, у ванній, кухні, гаражі, машині тощо.

Раптове погіршення стану шкіри рук має стати причиною для візиту до лікаря, адже вам може знадобитися лікування антибіотиками, стероїдними мазями або проведення лабораторних тестів чи спеціальних досліджень.

**Світлана ГАЛНИКІНА,
професорка ТНМУ**

ДОРОГАМИ КРАСИ ТА ЛЮБОВІ

Під час однієї з традиційних недільних мандрівок тернопільським ринком ми натрапили в куточку маленької антикварної крамниці на справжнє диво – невелику порцелянову композицію. Вродлива жінка з розгорнутою на колінах книжкою й маленька дівчинка в крапчастій сукенці, з трьома бантиками на голівці, яка довірливо притулилася до неї та водить по сторінці крихітними пальчиками: либонь, шукає вже відому літеру, а може, вже пробує читати.

Ми на якусь хвилину зупинилися. Хоч ця статуетка вже є в нашій колекції, пройти мимо не змогли: стільки любові, тепла й спокою випромінювала ця робота української мисткині Інни

Інна КОЛОМІЄЦЬ за роботою. Фото з Інтернету

Коломієць, що просто захотілося торкнутися прохолодної порцеляни, здмхнути пилюку, витерти пальцем бруд з обличчя жінки...

Пішли далі, а статуетка залилася чекати на свого майбутнього власника, щоб поповнити колекцію чи її започаткувати.

Заслужений художник України (1973 р.), член Національної спілки художників України (1958 р.) Інна Антонівна Коломієць народилася 8 березня 1921 року в м. Алейську Алтайського краю.

Суворий алтайський клімат загартував дівочий характер. Ще з дитинства Інна хотіла стати художником і чітко та наполегливо йшла до мети: 1938-1940 рр. навчалася в Київській художній школі, студіювала мистецькі дисципліни в Київському державному художньому інституті впродовж 1940-1942 рр., а потім долала воєнні дороги рідної землі та Європи й дійшла аж до Берліна. Після цього Інна знайшла в собі сили знову сісти за студентську лаву, бо потреба творити прекрасне палала в душі живлющим вогнем. Справжньою мистецькою школою, а не лише навчальним закладом, став для неї Київський художній інститут, в якому тоді викладали відомі професори М. Гельман, Л. Муравін, колишній «бойчукіст» К. Єлева.

Після закінчення навчання 1951 року Інна Антонівна, працюючи

викладачем Київського ремісничого училища № 16, одразу долучилася до загальноукраїнських мистецьких змагань і того ж року здобула перемогу в конкурсі на створення скульптурної композиції для столичного кінотеатру «Київ».

Навчаючись в аспірантурі при Академії архітектури УРСР, Інна Коломієць зацікавилася народним мистецтвом. Її можна було часто зустріти в експериментальній майстерні художньої кераміки Інституту архітектури, відомій під назвою «Софійська гончарня» (розташовувалася на території заповідника «Софія Київська»). Маленький одноповерховий будиночок мистецької лабораторії був своєрідним культурним центром Києва тих часів. Тут часто бували Максим Рильський та Михайло Стельмах, Олесь Гончар та Іван Драч, Дмитро Гнатюк і Платон Майборода, Михайло Брайчевський та Іван Світличний, Тетяна Яблонська та Іван Марчук. У такій атмосфері Інна працювала пильно, старанно й натхненно, експериментувала в площині традиції та шукала нових шляхів у пластиці малих форм. І результат не забарився. 1956 року вона завершила роботу над статуеткою «Перша літера», тиражування якої налагодила артіль «Керамік», а потім продовжив Полонський завод художньої кераміки.

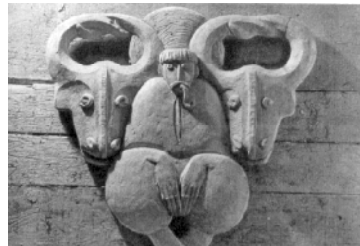
Ця робота стала не просто знаковою для самої мисткині, а провістила новий етап у пластиці малих форм. Відмова від героїко-аскетичного ідеалу «сурового стилю» й утвердження вічних гуманістичних цінностей – ось шлях, який обрала для себе Інна Коломієць. Її героїня – не стачанівка-рекордсменка з молотом чи лопатою, не грізна воїновниця з автоматом чи гвинтівкою, а просто жінка – вродлива білявка, в легкій сукні, з книжкою на колінах. Вона випромінює спокій, любов і радість материнства та утверджує право кожної жінки на особисте щастя. За словами мистецтвознавці Л. Карпінської-Романюк, ця скульптурка «користувалася неймовірною любов'ю народу. Її можна було зустріти майже в кожному будинку в серванті, на книжковій полиці, телевізорі або радіолі». Її дарували вчителям, матерям, першокласникам... Статуетка була однією з перших «мільйонниць», але,

І. КОЛОМІЄЦЬ. Перша літера (1956) Фото з Інтернету

попри все, вона так і не вийшла до офіційних альбомів-каталогів робіт скульпторки.

1955-1965 рр. Інна Коломієць працювала старшим науковим співробітником Інституту монументального живопису і скульптури Академії будівництва та архітектури УРСР. Подальший пошук пластичних технічних вирішень художніх образів про-

І. КОЛОМІЄЦЬ. «Ярило» (1966), кераміка. Фото з каталогу «Інна Коломієць. Скульптура» (Київ, 1968)

довжувався, що відобразилося в доволі крутих поворотах її мистецької біографії. Так, на всеоюзній виставці 1957 р. Інна представила ідеологічно правильну роботу «Цілинник», а наступного року виставила роботи, виконані в майоліці (один з видів кераміки, що виготовляють з випаленої глини з використанням глазури). Ці невеликі композиції «не вкладалися в уявлення про декоративну скульптуру. Їх внутрішній світ був такий просторий та непростий, що не можна було сприймати їх лише як прикрасу... Їх потужні маси, що течуть то стрімко і плавно, то раптом круто скипають під зеленою, срібною, червоною поливою, їх темпераментна ліпка й несподівані композиційні рішення – все це було її, несумісне із звичайми жанру», – писав київський художник і мистецтвознавець Володимир Целтнер про роботи «Русалка і Водяник», «Перелесник і Мавка», «Жар-птиця», «Кам'яна квітка», «Горбоконик» у передмові до каталогу «Інна Коломієць. Скульптура» (Київ, 1968).

З того часу й упродовж кількох десятиліть Інна Коломієць – незмінний учасник усіх значних мистецьких виставок. Офіційне визнання, безперечно, відкрило перед авторкою широкі можливості, проте вона залишилася вірною мистецтву й не знайомила на почесті чи пільги, не стала придворним скульптором, а вперто відстоювала право на власний шлях. 1960 року Інна Анатоліївна взялася за цикл декоративних барельєфів за мотивами «Енеїди» І. Котляревського. Під її пальцями добре знайний трагедійний сюжет сповнився нових смислів, збагатився глибинними рисами національної культури – на рівні семантики кольору, квіткових візерунків тощо. Не полишаючи «сучасних тем» (роботи «Доярка» (1960), «В полі» (1960), «Весна», 1961), «Онуки», «Лицарі» (1966) тощо), скульпторка занурюється в народно-поетичну стихію, знімаючи пласт за пластом вікові соціокультурні нашарування, аж доки не опиняється

віч-на-віч з первинною стихією давньоукраїнської міфології. Ці сюжети зачаровують, захоплюють мисткиню й розкриваються та подаються глядачеві в неповторній авторській інтерпретації.

Ось, наприклад, «Ярило» (1966 р.) виконаний у кераміці (інший варіант – дерево) образ слов'янського бога радісного світла, весни, тепла та плодючості. Творча уява авторки трансформувала цей персонаж в руслі національної традиції та символіки: літній чолов'яга, підстрижений під скобку, смакує маленьку люльку-бурульку, розслаблено звисавши з колін великі робочі руки та потираючи правою ногою ліву, що такі добряче нахилилися за цілісний день. По обидва боки від Ярила сірі круторогі воли, а за спиною кружало сонця. А ось «Берегиня» (1966 р.) – захисниця роду, мати чи просто жінка, яка великими натрудженими руками пригортає до грудей крихітне немовля... Ці роботи неможливо описати, їх треба розглядати, торкаючись неупередженим поглядом кожної деталі – і тоді вони розкривають перед вами дивовижний світ митця.

1960-ті роки – особлива сторінка в біографії Інни Коломієць. У цей час вона багато подорожувала європейськими та скандинавськими країнами, побувала в Єгипті й Японії, цікавилася архітектурою і національною культурою, зробила низку рисунків-замальовок. Акумулюючи враження, спробувала їх висловити у своєрідних керамічних циклах-репортажах «Франція» (1959), «Італія» (1961), «Єгипет» (1962), «Японія» (1965-1966), «Іспанія» (1972-1973).

По суті, це три світи – європейський, арабо-мусульманський та далекозахідний, три культурно-естетичні системи, сформовані різними світоглядними концепціями, релігійними й національними традиціями, соціальними реаліями. І хоча Редьярд Кіплінг писав, що «Захід є Захід, а Схід є Схід, і їм не зійтись вдвох», Інна Коломієць зуміла проникнути глибше, глянути пожіночому пильніше – й відкрити загальнолюдське, зрозуміле всім та прийнятне для всіх. Бо немає японського горя, арабського смутку, іспанської радості, немає французької молодості, єгипетської старості, а є юність, зрілість і старість, є просто посмішка, сльози, щастя та горе. І це мисткиня зуміла показати в своїх роботах. Тому старенька японка (скульптура «В дорозі»), яка, опустивши голову та склавши в тихій покорі натомлені руки, несе в заплічному мішку свій нехитрий скарб, не залишає німотними струни нашої душі. Чи не такі літні жіночки сходили з автобусів чи приміських поїздів у великих чи маленьких українських містах, тягнучи на згорблених спинах «клубаки» (нахрест зав'язані великі картаті хустки) із сільськими дарунками для своїх дітей та внуків?

А паперовий журавлик в руках маленької японки (робота з циклу «Японія», 1965-1966 рр.), яка вмирає від променевої хвороби й свято вірить, що житиме, доки виготовляє його, хіба не суголосний традиціям нашої культури, згідно з якими цей птах – символ смутку, журби та надії? Як виявилось, згодом ця трагічна історія породила в цій далекозахідній країні справжню традицію. Повернувшись з Японії, Інна Антонівна показувала друзям не лише численні замальовки, але й «зграю» різнобарвних паперових журавликів, що подарували їй у поїзді веселі дітлахи.

Десь на початку 1970-х рр. у відповідних інстанціях «дійшли висновку» щодо благонадійності Інни Коломієць, і вона поповнила лави «невиїзних». Розповідають, що коли скульпторка дізналася про це, то розсміялася мовля, країна велика, тому можна знайти, куди поїхати.

У 1970-х рр. Інна Коломієць звернулася до монументальної пластики. В її творчому доробку пам'ятники письменників Архипові Тесленку (м. Лохвиця, Полтавська обл., 1974 р., граніт), Петрові Прокоповичу, українському вченому, авторові ідеї рамкового вулика (м. Батурин, Чернігівська обл., 1975 р., метал),

І. КОЛОМІЄЦЬ. «Берегиня» (1966), шамот. Фото з каталогу «Інна Коломієць. Скульптура» (Київ, 1968)

знаменитому кобзарю Остапові Вересаю (с. Сокиринці, Чернігівська обл., 1978 р.) і багатьох інших.

Усенародну трагедію 1986 року скульпторка пережила як особисту: біль Чорнобиля був і її болем. Мистецьке відчуття трагедії зайтрилося новими душевними ранами. Трагічна смерть доньки Марини Хусід, перспективної художниці-керамістки (1988 р.), хвороба внука Данила та його переїзд до Чехії – все це вихлюпнулося пекучим болем і розпачем материнської та жіночої втрати й невмирущої надії в глибоко філософських і трагедійних циклах «Чорнобиль» і «Річки». Одна з робіт з циклу «Чорнобиль» – скульптура «Хмари»: дві українські жінки-каріатиди, які рятуючи цей світ, тримають на своїх раменах небо – свинцево-чорну отруйну хмару, не даючи їй пролітисся вбивчим дощем.

(Продовження на стор. 15)

ДОРОГАМИ КРАСИ ТА ЛЮБОВІ

(Закінчення. Поч. на стор. 14)

Повсякденна напружена праця забезпечила майстрині творче довголіття, а 1990-х рр. Інна Антонівна пережила справжній мистецький ренесанс: окрім пам'ятників художнику-бойчукі Іванові Падалці (с. Жорнокльови, Черкаської обл., 1994), композиторам Дмитрові Бортнянському й Максимові Березовсько-

І. КОЛОМІЄЦЬ. «Хмари» з шкатулки «Чорнобиль» (1988), шамот. Фото з Інтернету

му (м. Глухів, Сумської обл., 1995), вона створила скульптури Діви Марії та Св. Яна Непомуцького (Чехія). Відвідини внука Данила стали для Інни Коломієць справжніми мистецькими мандрівками, красу чеського краю вона відобразила у величезній кількості ескізів, які разом із 60 роботами в дереві та шамоті (за заповітом скульпторки після її смерті 2005 року їх успадкував онук Данило Щиголь) були представлені на виставці у Вокшице (Чехія, 2007 р.). Саме ці роботи стали основою приватного музею Інни Коломієць у невеликому містечку Железнице, що розташоване на північному сході Чехії. Тут на ділянці землі, що належить онукові мисткині, зусиллями Михайла й Данила Щиголів та їхніх друзів упродовж 2011-2017 рр. було перебудоване господарське приміщення у стилі чеської народної архітектури з урахуванням європейських вимог щодо розміщення матеріалів експозиції. Твори Інни Коломієць представлені на першому поверсі й у ландшафтному парку, спеціально спроектованому для скульптур великого розміру. Логічно доповнює виставку кераміка Марини Хусід, що займає другий поверх музею. Урочисте відкриття відбулося на початку червня 2017 року.

Так, на карті світового українства з'явилася ще одна позначка — велика данина шани видатній Майстрині — Інні Антонівні Коломієць.

Ігор ГАВРИЩАК,
доцент кафедри
української мови,
Олена ПРОЦІВ,
директорка бібліотеки ТНМУ

27 грудня відзначила ювілейний день народження доцентка кафедри гістології та ембріології ТНМУ Лідія Василівна ЯКУБИШИНА

Вельмишановна
Лідіє Василівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, успішно пройшли понад 54-літній трудовий шлях: спочатку старшої лаборантки, згодом — асистентки, а останні 37 років — доцентки кафедри гістології та ембріології.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одну з талановитих випускниць першого покоління, відомого науковця, висококваліфіковану, досвідчену педагогиню та виховательку студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як багаторічної завучки кафедри, лекторки товариства «Знання», кураторки студентських груп, голови комісії зі зв'язків з випускниками, членкині наукової комісії з перевірки первинної документації дисертантів.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначена грамотами обласного і міського управління охорони здоров'я, міського голови, грамотами й подяками ректора університету. Ваші порядність, працелюбність,

інтелігентність, жіночність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують най-

вищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів

Бажаємо Вам, вельмишановна Лідіє Василівно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай добром наповнюється хата,

Достатком, щирістю і сонячним теплом,

Хай буде вірних друзів в ній багато,

Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

3 січня відзначатиме ювілейний день народження ветеран ТНМУ, кандидатка біологічних наук Ольга Пилипівна БАГАН

Вельмишановна
Ольго Пилипівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після закінчення Львівського державного університету імені І.Я. Франка у стінах Тернопільського медуніверситету Ви успішно пройшли 35-літній трудовий шлях: спочатку старшої лаборантки, згодом — асистентки, а останні 16 років — старшої викладачки кафедри біохімії.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як представника першої плеяди викладачів, які заклали фундамент академізму в нашій Alma Mater, відомого науковця, досвідченої педагогині та виховательки студентської молоді за багаторічну невтомну працю,

високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ви були однією з кращих в інституті керівниць студентського наукового гуртка, плідна робота якого неодноразово відзначалася нагородами студентів-гуртківців.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як кураторки студентських груп, лекторки товариства «Знання», учасниці медико-просвітницьких бригад викладачів, членкині профкому працівників інституту.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені медаллю «Ветеран праці», грамотами й подяками ректора, занесенням на Дошку пошани інституту.

Ваші порядність, працелюбність, жіноча чарівність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Ольго Пилипівно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай здоров'я, радість і достаток Сипляться, немов вишневі цвіт,
Хай малює доля з буднів свято
І дарує Вам багато літ!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

1 січня виповнюється 50 років доцентці кафедри акушерства та гінекології №1 ТНМУ Олександрі Анатолійовичі ФРАНЧУКУ

Вельмишановний
Олександрє Анатолійовичу!

Сердечно вітаємо Вас з 50-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, після навчання в магістратурі успішно пройшли понад 22-літній трудовий шлях аспіранта, асистента, а останні понад п'ять років — доцентки кафедри акушерства та гінекології №1.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одного з талановитих випускників третього покоління, відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-акушера-гінеколога, досвідченого педагога й вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема як куратора студентських груп, матеріально-відповідального, відповідального за лікувальну, виховну роботу, цивільну оборону, вебсторінку кафедри.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є

прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Олександрє Анатолійовичу, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових здобутків у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного, щасливого життя.

Хай сміється доля, мов калина в лузі,

У родиннім колі, серед вірних друзів.

Хай крокують поруч вірність і кохання,

Хай здійсняться мрії і усі бажання!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

1 січня відзначатиме ювілейний день народження доцентки кафедри терапії та сімейної медицини ННІ післядипломної освіти ТНМУ Людмили Валентинівни ЗОРЯ

Вельмишановна
Людмила Валентинівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, успішно пройшли понад 46-літній трудовий шлях: спочатку аспірантки, асистентки кафедри патологічної фізіології, згодом — старшої лаборантки, асистентки, доцентки кафедри шпитальної терапії, а останні понад 15 років — доцентки кафедри терапії та сімейної медицини ФПО, тепер — ННІ післядипломної освіти.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас як одну з талановитих випускниць другого покоління, відомого науковця, висококваліфіковану клініцистку-терапевтку, досвідче-

ну педагогиню та виховательку студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема як завучки кафедри, відповідальної за навчально-практичні центри університету, авторки сценаріїв та ведучої ювілейних програм університету, співавторки рекламних фільмів про університет.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені грамотою обласного управління охорони здоров'я, грамотами й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність, жіноча чарівність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Людмила Валентинівно, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного, щасливого життя.

Хай злагода буде, хай буде любов,

Хай тисячу раз повторяться знов

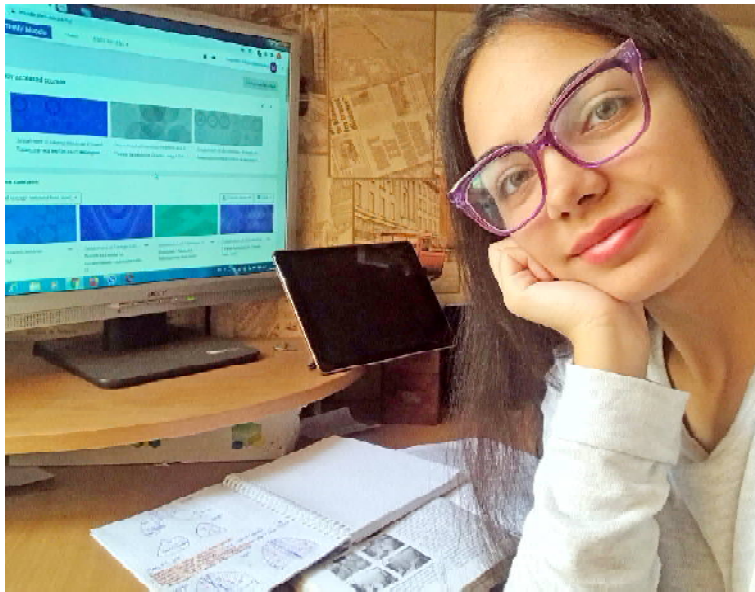
Хороші, святкові і пам'ятні дні,

Хай сонце всміхається Вам у житті!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ОБ'ЄКТИВ

Марія МАРИНЮК, студентка медуніверситету
Світлина Миколи ВАСИЛЕЧКА

РАДИ-ПОРАДИ

ЯК НЕ ПЕРЕЇДАТИ НА СВЯТА

На Новий рік та Різдво люди надають перевагу смачній, але шкідливій їжі. В поєднанні з алкоголем це може призвести до погіршення самопочуття та зіпсувати вихідні. Як вберегтися від негативних наслідків? Кілька порад.

- Їжте невеликими порціями. Наслідками переїдання можуть стати відчуття важкості та печія.
- Надавайте перевагу простим нежирним стравам. Складні салати з майонезом та жирна смажена їжа ускладнює травлення й зробить вас млявим. Традиційні святкові страви можна зробити трошки здоровішими, якщо замінити майонез на йогурт, а м'ясо не смажити, а запікати.
- Їжте овочі та фрукти, цільнозернові продукти. Клітковина покращує травлення.
- Відмовтесь від алкоголю. Адже безпечної дози алкоголю не існує.
- Пийте побільше води. Краще уникати солодких і газованих напоїв, особливо якщо поєднуєте їх з алкоголем.

- Страви, приготовані для дітей, мають відповідати віковим нормам. Свята не повинні ставати канікулами від здорового харчування.
- Намагайтеся не вживати на свята велику кількість нових для вас екзотичних продуктів. Вони можуть викликати алергічну реакцію.
- Десерт — традиційна частина святкової вечері. Проте порція цукру та жирів після ситної вечері — не найкращі варіанти. Десерт краще з'їсти згодом і надати перевагу фруктам, горіхам або натуральній пастилі, желе.
- Дотримуйтеся звичних правил при приготуванні та зберіганні харчових продуктів. Вживайте в їжу лише свіжі, безпечні та якісні продукти. Не зберігайте приготувану їжу довго навіть у холодильнику. Це допоможе уникнути отруєнь та кишкових інфекцій. Не варто готувати велику кількість складних страв.
- Намагайтеся більше рухатися. Святкування не має обмежуватися лише вечерею.

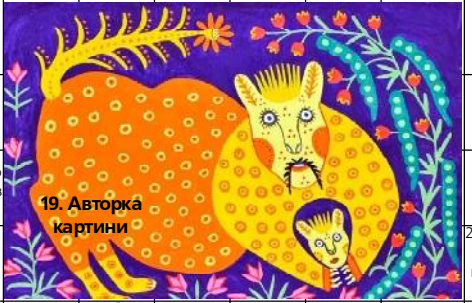

УСМІШКИ

- З Новим роком! Як минув старий?
- І добре, й зле.
- А що добре, що зле?
- Теоретично все добре, а практично все зле.
- ***
- Пішли дві білявки до лісу за ялинкою. Годину йдуть, другу, третю... Одній набридло, вона й каже:
- Усе, Юлю! Рубаймо будь-яку ялинку, навіть якщо вона не прикрашена!
- ***
- З січня зустрічаються двоє друзів:

- Як відсвяткував Новий рік?
- Не знаю, ніхто нічого поки що не розповідав.
- ***
- Зустрічаються дві подружки після новорічних свят:
- Який подарунок ти подарувала чоловікові на Новий рік?
- Норковий кожушок.
- А він тобі?
- Спінінг і снасті.
- ***
- Люба, цього року я викинув ялинку, навіть не чекаючи твого нагадування. Що, несподівано?
- Нерозумнику, ми ж штучну купили!

Відповіді у наступному числі газети

СКАНВОРД

1. Велике християнське свято	2. Різдвяна пісня	3. Посланець Всевишнього	4. Фрукт розбрату	5.	6. Обрядова новорічна пісня
↓		↓	↓		↓
↔	8. Різдвяне дійство	↔	7. Щастя футболіста	↔	↔
↔	↔	9. Апостол	10. Ліжко	11. Лічба	↔
↔		↔	12. Авто на замовлення	↔	↔
↓	13. Місто народження Ісуса	↓	14. Оповідний рід літератури		19. Авторка картини
↔	↔	15. Казкова країна	16. Житло українців	↔	20. «...предвічний народився»
↔	21. Укр. народна казка	↔	22. «...і земля нині торжествують»	23. Частина дуби	↔
↔	24. Ароматична смола	25. Нижня частина предмета	26. Бар'єр уздовж авансцени	27. Мариво	↔
↔	28. Посудина для квітів	↔	29. Риболовне знаряддя	30. Хоч ... на голові теши	31. Тягар, багаж
↔	32. Укр. літак		41. Представник етнографічної групи українців	33. Зрошувальний канал	34. Запашна олія
↔	36. Місце народження Ісуса	↔	37. Заключне слово молитви	42. «Зброя» бджіл	38. Нота
↓	39. «Ой радийся, земле, — Божий народився»	40. Національний олімпійський комітет	↔	43. Дятлоподібний птах	44. Хім. елемент
↔	46. Укр. танець	↔	48. В'єтнамська копійка	49. Скарбниця	47. Німб
↔	52. Дружина Карая (опера)		59. Автор картини	53. Пруг дошки, пісня	50. Кухар на кораблі
↔	54. Місто у Франції	55. Супутник Юпітера	56. Пістолет	57. Науковий дослідний інститут	58. Японська гра
↔	61. Іду на ... (кн. Святослав)	62. Місто		60. Святий з подарунками	63. Німецький фвік
↔	65. Легка будівля для торгівлі	66. Врода	68. Прекрасна стаття	69. Герой М. Гоголя	70. «Іва-сик-Телесик»
↓	67. Покривало, ліжник	71. Білий клен	72. Харчі, провізія	74. Неотруйна змій	77. Правитель
↔	75. Рослина, покрита колючками	76. Розжарене вугілля	↔	78. Вигук, звуконаслідування	↔

Відповіді на сканворд, вміщений у № 20, 2020 р.

- Гайморит. 2. «Ох». 3. Саєнко. 4. Отоскоп. 5. Токсикоз. 6. Сі. 7. Онук. 8. Виразка. 9. Ви. 10. Собор. 11. Аза. 12. Остеопороз. 13. Осика. 14. Книшоп. 15. Оз. 16. База. 17. Набряз. 18. «Аркан». 19. Ар. 20. Ом. 21. Ара. 22. Ял. 23. Яр. 24. Остеома. 25. Тромбоз. 26. Сом. 27. Ля. 28. Синдром. 29. Ан. 30. Флюс. 31. Дим. 32. Ют. 33. НБА. 34. Шалімов. 35. Дон. 36. Шанс. 37. Знак. 38. ГРЗ. 39. Км. 40. Арик. 41. Море. 42. Онікс. 43. Комісаренко. 44. Муар. 45. Мю. 46. Лимон. 47. Ікона. 48. Рік. 49. ОПЕК. 50. Яга. 51. Бард. 52. Як. 53. Кіл. 54. Нью. 55. Ангіна. 56. Рак. 57. Кіт. 58. Ада. 59. Алюр. 60. Нитка. 61. Матч. 62. Клір. 63. Біль. 64. США. 65. Уг. 66. Шар. 67. Осмії. 68. Ват. 69. Чаговець.

